

Plets, justícia i poder a la Barcelona dels segles XVI i XVII

Josep Capdeferro*

Seguint la tradició de Josep Maria Font i Rius, fem una passa més en l'anàlisi del dret i la justícia en l'àmbit municipal a la Catalunya moderna, concretament a Barcelona.¹ La fem en el context de recerques prèvies que ens han permès de percebre i explicar una societat relativament dinàmica, que no encaixa amb alguns tòpics molt estesos. En anys passats hem demostrat una adaptació de mecanismes parlamentaris a nous temps, una ampliació personal i funcional de la participació en institucions polítiques i el control sobre aquestes, iniciatives per restringir discriminacions o mitigar la repressió privada d'alguns delictes, una relativa agilització de la mobilitat social i geogràfica i, sobretot, l'activació d'una jurisdicció suprema i paritària entre el rei i la terra per defensar de manera efectiva el respecte a la legalitat del país.² Enllaçant les aportacions pròpies amb treballs d'admirats amics i mestres com Garcia Espuche, que ha reconstruït un mercat català eficaç a través d'una xarxa de ciutats estructurada entorn d'una capital, o com Eva Serra, que ha posat en valor drets civils i polítics aprovats en les Corts de principi del segle XVIII, per citar només dos exemples,³ arribem a la següent conclusió: al llindar del Setcents la societat catalana, i sobretot la barcelonina, havia assolit un grau de maduresa remarcable, i amb totes les seves dificultats i imperfeccions, que eren moltes, anava resolent problemes històrics i avançant en una línia de progrés. Com subratlla Eva Serra, aquest avenç es feia per una via més empírica que no pas doctrinal. Ho diem sense ànim d'idealització, bo i reconeixent la pervivència d'estructures feudals tardanes –en vies d'afebliment–, de límits intolerables als drets de les persones, etc.

* Aquest article s'inscriu en el projecte DER2013-43431-P «Juristes hispànics: entre l'imperi del Dret i la gestió del Poder (ss. XIII-XXI)», dirigit per Tomàs de Montagut.

1. Com a credencial inicial, presentem una recerca d'àmbit principalment gironí, on tenen gran protagonisme la Diputació del General i la Reial Audiència, la literatura jurídica de l'època del *ius commune* tardà, l'assessorament jurídic a molts municipis (incloent Barcelona) o l'activitat i el pensament polítics de juristes (també tocant a Barcelona): Josep CAPDEFERRO, *Joan Pere Fontanella (1575-1649), un advocat de luxe per a la ciutat de Girona. Plets i negociacions jurídic-polítiques d'un municipi català a l'alta edat moderna*, Universitat Pompeu Fabra, 2010, tesi doctoral. hdl.handle.net/10803/7324.
2. Vegeu les referències de les nostres publicacions a orcid.org/0000-0003-3404-3028.
3. Albert GARCIA ESPUCHE, *Un siglo decisivo: Barcelona y Catalunya (1550-1640)*, Madrid, Alianza Editorial, 1998, i altres publicacions posteriors. Eva SERRA, «Naixement de la concepció de la ciutadania: el marc històric», dins *Dret, conflictes i justícia. Barcelona 1700*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2016, pàg. 51-93.

Les múltiples cares d'una justícia municipal honrada

Font i Rius denunciava fa més d'una dècada que la justícia municipal del nostre país «és una matèria d'allò més interessant i que es troba òrfena d'un estudi sòlid i avançat». ⁴ En un estudi recent hem fet servir la imatge d'un mosaic –que no laberint– de jurisdiccions per comentar les moltes justícies a l'abast d'un ciutadà de la Barcelona del 1700, en sintonia amb un escenari poliàrquic o policèntric de poders; moltes d'elles quedaven fora de l'espai de poder municipal, però força altres a dins. D'entre les de dins, hem aprofundit en les quatre següents: la justícia de la Ciutat de Barcelona sobre les seves baronies, la justícia fiscalitzadora de la Visita, la justícia davant dels consellers de Barcelona i els seus assessors sobre una matèria ocasional, com són les epidèmies de pesta, i també sobre una font de conflictes més regular en el temps, els col·legis i confraries professionals. Hem conclòs l'estudi constatant l'existència d'una jurisprudència dinàmica per a una societat en evolució, tot apreciament l'intent de flexibilitzar rigideses institucionals d'antany i d'adaptar-se a necessitats sobrevingudes, en sintonia amb el que procuraven jurisdiccions reials en llurs àmbits respectius. Volem destacar una frase del nostre estudi al·ludit per enllaçar-lo amb aquest d'avui:

La polièdrica jurisdicció pròpia del municipi de Barcelona, mantinguda durant l'Edat Moderna no obstant la *vis expansiva* de la jurisdicció reial, que intuïm particularment ofegadora a la segona meitat del segle XVII. ⁵

Ens disposem a continuar aquest camí amb documentació d'arxiu inèdita o poc explotada –com ens agrada–, i ho fem de bracet d'operadors jurídics fonamentals de la Barcelona moderna com els germans Antoni i Miquel Sarrovira, Joan Pau Xetmar (normativització de la grafia històrica Xammar) o Esteve Gilibert Bruniquer.

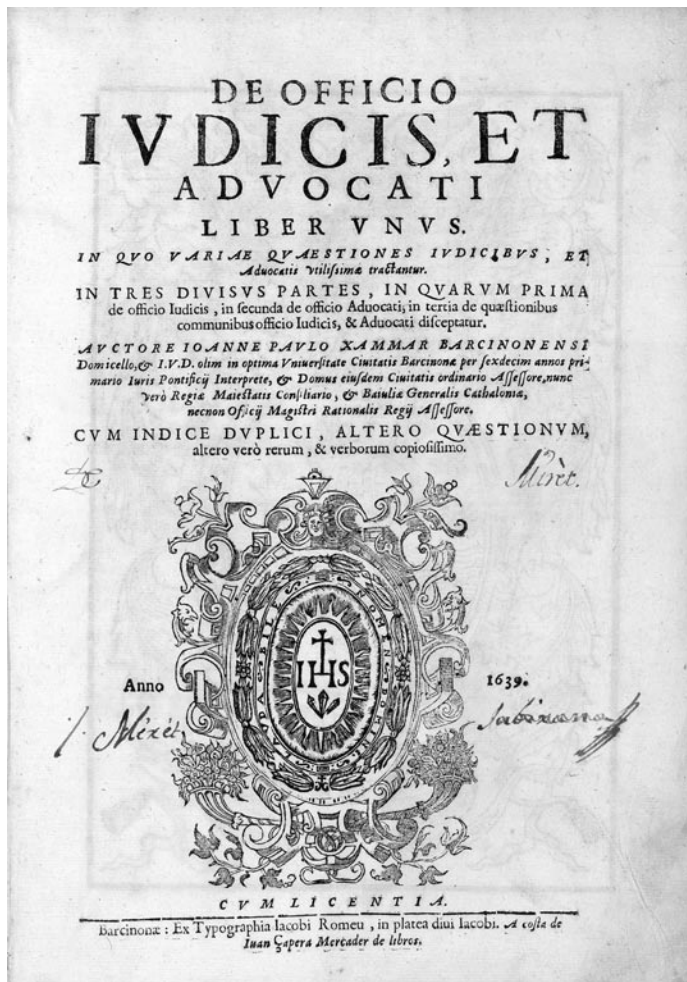
Fem un parell d'advertiments metodològics abans d'entrar pròpiament en matèria, per acotar el contingut del text. Primerament, en parlar de justícia municipal en la història de Barcelona és freqüent d'evocar el juí de prohoms; atesa la seva excepcionalitat no ens hi deturem, ans reivindicuem altres formes de jurisdicció en l'àmbit local que han rebut menor atenció. ⁶ Segonament, deixem de banda deliberadament, perquè ja han estat objecte d'estudi per la historiografia, els grans conflictes juridicopolítics o constitucionals que enfronten Barcelona i la Corona durant l'Edat Moderna, tant aquells on Barcelona actua en interès dels propis drets com dels de Catalunya; pensem, per exemple, en contenciosos sobre l'assistència a juraments de lloctinents, l'exigència reial del quint i de comprovar els comptes de la hisenda local (l'anomenat afer del quint i la clau del comte), la tensió entre Barcelona i Perpinyà en el marc del projecte de secessió dels comtats de Rosselló i Cerdanya per constituir una província

4. Josep M. FONT I RIUS, «La significació de la història municipal», *Barcelona Quaderns d'Història*, 4 (2001), pàg. 9-17.

5. Josep CAPDEFERRO, «Una justícia ciutadana novadora», dins *Dret, conflictes i justícia...*, pàg. 139-175.

6. Una contribució molt recent a la matèria, oberta a diversos espais de la Corona d'Aragó: Josep SERRANO, «Le judici de prohoms (jugement des prud'hommes): Une institution judiciaire de participation locales», *Avocats: Histoire et Culture (Revue de la Shipa)*, 11 (2015), pàg. 121-132.

separada de Catalunya amb una Diputació pròpia, la crisi entorn del privilegi de cobertura dels consellers davant del rei, etc.⁷

Històricament, en la justícia davant dels consellers de Barcelona es poden practicar diverses vies processals, atenent a la causa i l'objecte de la reclamació: judicis possessoris o petitoris, per *compareant partes*, processos de dubte, per a afers relacionats amb insaculacions o pel que fa a la legitimitat d'algú per efectuar cobraments i altres gestions a la Taula de Canvis, perquè s'interpretin, declarin o desenvolupin ordinacions, etc.; hi ha recursos de reposició o d'apel·lació entre diferents nivells de poder, als consellers o bé al Trentenari amb un canvi d'assessor per evitar el risc de parcialitat; sobreabunden els processos verbals, que tanmateix deixen traces escrites. Caldria d'analitzar-ho *in extenso* en un estudi de dret proces-

7. Antoni SIMON I TARRÉS, *Els orígens ideològics de la revolució catalana de 1640*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, pàg. 115-162, entre altres.

sal municipal històric. De moment, ens conformem amb subratllar que el municipi ofereix una justícia àgil, amb processos sumaris o sumaríssims, que tenen l'atractiva particularitat d'incorporar un efecte de *nihil innovando*.

Vegem-ho sobre un cas pràctic: una sentència en via de reposició davant la jurisdicció municipal ratifica la condemna del taverner Joan Esplugues, que ja havia estat penyorat prèviament a instància del Col·legi de Cirurgians. Malgrat «haver fet curas de molta importància», les havia efectuades sense ser mestre cirurgià examinat, contrafent ordinacions del Col·legi, sobretot les de 9 d'agost de 1469. El 21 de gener de 1627, els consellers, assessorats per l'advocat municipal Joan Pau Xetmar, ordenen revocar un segon penyorament infligit a Esplugues per una cura novament feta després de la introducció de la causa:

Seemblants penyoraments després de interposat recurs, ans de la declaratió de aquell, segons stil y pràtiga de la casa de la present ciutat regulament noss permetan, per ser estas causas de tan sumària cognitió y que, per consegüent, les parts deuen entretant aquietar-se, abstenint-se de procehiments tan odiosos y rigurosos, com altrament se seguirian molt grans inconvenients...⁸

Així, la rapidesa de la justícia municipal no té perquè actuar en detriment de les garanties dels litigants. Cal tenir present que en virtut de normes del XVI es van projectant a tribunals ordinaris de Catalunya, no necessàriament de jurisdicció reial, les regles judicials de la Reial Audiència.⁹ Se'ns fa visible la notable complexitat d'alguns processos davant la justícia municipal barcelonina en dos aspectes: les formulacions de dubtes per part dels assessors que han de decidir la causa, perquè els advocats dels litigants aclareixin els punts de dret enrevessats;¹⁰ i la impressió d'al·legacions jurídiques prou elaborades pels dits advocats.¹¹

A continuació, presentem en nou àmbits temàtics alguns paràmetres de justícia corrents a la Barcelona del segle XVII, dins i –si escau– fora dels tribunals municipals. Ho fem servint-nos de provisions i sentències significatives i/o representatives.

JURISDICCIO SOBRE FRAUS I ABUSOS DE CÀRRECS MUNICIPALS

A Ca l'Ardiaca hi ha carretades de plecs relacionats amb la justícia municipal sobre persones del govern i la gestió de la ciutat. En funció de la dignitat del demandat, jutjar correspon a unes o altres instàncies.

Ens fixem d'entrada en el supòsit d'un càrrec públic –un alt càrrec, ni més ni menys que un conseller en cap amb funcions d'ambaixador– que cometi un frau o un excés durant el seu mandat de manera dolosa. Un afer que porta molta cua i durant molt de temps deriva de l'ambaixada que el conseller en cap extret a sort el novembre de 1622, el doctor en medicina Joan Lluís Vileta, efectua a la cort reial amb un sèquit opulent. Vileta no escatima mitjans per al seu viatge, com ho demostra que el 1623 el mercader Jeroni Serra reclami al síndic

8. AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), 1C-XIX, *Diversos*, 6, f. 2.

9. Josep CAPDEFERRO, *Ciència i experiència. El jurista Fontanella (1575-1649) i les seves cartes*, Barcelona, Fundació Noguera, 2012, pàg. 182.

10. AHCB, 1C-XIX, 6, f. 126.

11. AHCB, 1C-XIX, 4, post f. 112, en connexió amb f. 55r.

de la Ciutat que se li paguin dues-centes setanta lliures i escaig encara pendents de cobrament pel lloguer d'abundants mitjans de transport amb notables comoditats, entre altres conceptes. Els diferents vessants de l'afer són ventilats davant jurisdiccions complementàries, principalment la dels consellers amb el Consell de Cent, òrgan plenari municipal que es reserva per jutjar fets de gran gravetat per a la Ciutat que poden merèixer una pena pública exemplar:

Etiam dit Consell de Cent coneix judicialment de fraus y excessos y culpas de embaxadors y de consellers y del clavari, encara que sie durant l'any de sa conselleria, y altres officials de la ciutat, yls depositan del càrrech yls suspèn y encara priva de tots officis.¹²

En el cas que ens ocupa, i sense entrar en detalls polítics, els principals càrrecs són d'haver signat el 16 de març a Sigüenza un acte considerat molt perjudicial a la ciutat i, d'altra banda, d'haver tornat a Barcelona uns comptes de despeses de l'ambaixada «excessius, dolosos y fraudulentos». La sentència dels consellers i el Consell de Cent es dicta amb una gran celeritat, el 3 de juliol de 1623 –menys de dos mesos després de la denúncia del síndic–, emparant-se en un privilegi de Joan I de 14 de març de 1390 que confirmava ordinacions del Consell de Cent de cinc dies abans sobre obligacions dels missatgers i ambaixadors de la Ciutat i les penes en què incidirien en cas d'incomplir. Es resol amb contundència que Vileta sigui inhabilitat i privat del càrrec de conseller, que se li llevi la gramalla consular –un gran deshonor–, que se'l tregui de totes les bosses d'oficis i càrrecs on estava insaculat i que se'l inhibeixi perpètuament de tots els oficis relacionats amb el municipi. També es resol prendre inventari dels seus béns per actuar per via de constrenyiment fins a recuperar les més de cinc mil set-centes divuit lliures barcelonenes –una quantitat enorme– de les quals se'l considera deutor al Racional. Per adobar-ho, es deixa oberta la porta a què el síndic faci instància criminal contra el reu. D'aquesta dura sentència Vileta n'apel·la a la Reial Audiència, sense èxit. El 3 d'octubre de 1628 Montserrat Ramon ratifica la condemna en considerar que el reu no ha al·legat ni provat res que pugui fer variar la resolució dels consellers i el Consell de Cent.

Una causa col·lateral a aquesta, l'any 1624, neix de l'impagament de quantioses despeses per robes caríssimes amb què s'haurien equipat els majordoms de l'expedició de Vileta. I encara més tard, s'instrueix un dossier informatiu contra el doctor en teologia Francesc Broquetas i altres catedràtics de l'Estudi General de Barcelona, en actiu o jubilats, amb la intenció de retirar-los càrrecs i prebendes. El seu “pecat”? Haver confegit un text rebatent, en nom de la fe catòlica, les censures fetes a Vileta per haver pagat vint lliures per fer celebrar un ofici solemne cantat amb so d'orgue i altra música al monestir de Sant Jeroni a Sigüenza, concretament a l'altar de Sant Raimon de Penyafort, pel bon succés de la desastrosa ambaixada.¹³

12. Esteve Gilabert BRUNIQUER, *Relació sumària de la antiga fundació y cristianisme de la ciutat de Barcelona y de l'antic magistrat y govern dels magnífichs consellers*. Notem que la clàusula final del capítol XXX està millor a AHCB, 1B-XV, *Diversorum*, 5 que no pas a 1B-XV, 7.

13. Vegeu diferents peces i provisions d'aquesta teranyina de processos a AHCB, 1B-XXIII, *Plets i Processos*, 27; 1B-XXIV, *Sentències i provisions*, 4, f. 6v-9r; 1C-XIX, 4, imprès post f. 164; 1C-XX, *Processos*, 65, ítems 6 i 8; 69, ítem 28.

JURISDICCIO EXECUTIVA SOBRE DEFRAUDADORS FISCALS, PROVEÏDORS I OFICIALS LOCALS

Canviem d'àmbit. Pensem tot seguit en un arrendador del municipi –en terminologia de l'època–, *id est*, l'arrendatari del dret de prestar un servei o, dit altrament, un proveïdor de la Ciutat; i també en els seus avaladors –les seves fermances–, que sovint recorren a enginys com ara denunciar la manca de poders del seu procurador per esmunyir-se dels compromisos financers.¹⁴ Per fer més real la història, pensem en un proveïment concret, per exemple el del gel, un producte de gran popularitat i prestigi social a la Barcelona moderna.¹⁵

A primers de segle XVII esclata un complex plet del municipi contra el negociant Climent Lleopart, cap de la companyia d'arrendataris, sobre aprovisionament de neu o gel que es fa portar de Port del Comte.¹⁶ El 17 de novembre de 1604 Lleopart assumeix el proveïment de la neu de Barcelona per a un període de cinc anys, però almenys des de juny de 1605 el municipi estima que no compleix amb l'obligació de portar la mercaderia, si més no la que es necessita i en les condicions degudes. Els consellers, després d'instar-lo a millorar el servei, el 2 d'agost de 1605 contracten el proveïment alternatiu de Pau Xarquies i notifiquen a Lleopart que ell i les seves fermances –Rafel Balcells, el mercader Pere Ferran i el negociant Antoni Lleopart– hauran de pagar els danys causats a la Ciutat, incloent el cost del nou proveïdor. Segurament per calmar el descontentament popular, el Consell ha previst que, dels set diners per lliura de neu estipulats, Xarquies en cobrés quatre dels ciutadans compradors i tres de Lleopart. Lleopart entén que no li poden reclamar tres mil tres-cents lliures barcelonines sinó, com a molt, vint lliures per cada incompliment de servei, la pena ordinària estipulada en les clàusules de contractació. De fet, ell no renuncia pas a seguir el proveïment, es planta durant set dies davant del Portal Nou amb un total de cent quaranta-tres càrregues de neu, moltes de les quals arribades excepcionalment del Canigó, que es fonen sota el sol d'agost mediterrani. El clavari de la Ciutat és l'oficial que té jurisdicció sobre Lleopart i els seus avaladors.¹⁷ Com li és permès, intenta de cobrar el que deuen per via executiva, en tractar-se de deutes fiscals i reals, i insta que es faci un inventari dels béns de Lleopart i de les seves fermances per fer-ne encant públic o subhasta (Balcells es pot acomiadar d'una casa al carrer Ample a la qual havia fet grans millores). El negociant, a més d'intentar frenar la via del constrenyiment municipal amb el pretext que els deutes no han estat objecte de liquidació, insta una causa alternativa davant la Cort del Veguer, que el 25 d'agost de 1605 és evocada a la Reial Audiència. No té gaire trajectòria. El síndic de la Ciutat exhibeix al relator Jeroni Santjust una bateria de

14. Vegeu-ne tres exemples a *AHCB*, 1C-XIX, 3, f. 22-23.

15. GARCIA ESPUCHE, *Un siglo decisivo...*, pàg. 247-262; i *Barcelona entre dues guerres. Economia i vida quotidiana (1652-1714)*, Vic, Eumo, 2004, pàg. 272-275.

16. *AHCB*, 1B-XXIV, 1, f. 195r-196r; 2, f. 73r-74r; 1C-XIX, 3, f. 39, 41r, 67 i 171v-172r; 1C-XX, 45 (1604-1606), 2 plecs, i 47 (1606-1607).

17. Diu BRUNIQUER, *Relació sumària...*: «Lo clavari té la iurisdicció en la cobrança de las imposicions y deutes de la ciutat, axí de administracions de forments y carns com altres de la dita ciutat y de la taula y banch, proceynt contra los deutors com per deutes fiscals y reals a captions de personas y béns, començant son iudici *ab executione, etiam* contra los hereus y *etiam* contra los singulars successors dels béns del deutors, y és iutge de tots los officials de la ciutat –que són moltíssims– si delinquent in officio o si excedexen o faltan de sas servituts y obligacions». Vegeu també *Rúbriques de Bruniquer o Ceremonial dels magnífichs consellers y regiment de la ciutat de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, vol. 3 (1914), pàg. 49 (pàg. 299-309). Joan Pau XAMMAR, *Civilis doctrina de antiquitate, et religione, regimine, privilegijs, et praeheminentijs inclytae civitatis Barcinonae...*, Gabriel Nogués, 1644, §. X, 6.

documents, singularment dos privilegis reials, un de Pere III de 4 de març de 1357 i l'altre de Ferran II de 17 de juliol de 1510, que l'abril de 1606 el convencen d'inhibir-se i retornar la causa al clavari. El 15 de novembre de 1606 l'advocat municipal Jaume Dalmau i dos doctors del Reial Consell pacten que el clavari no actuï per via executiva sinó *auditis partibus*, donant a Lleopart la possibilitat d'expressar les seves pretensions. Malgrat haver retornat a la jurisdicció local, el procés s'alenteix, les actuacions es van dilatant en el temps, cosa que fa pujar els interessos dels deutes en joc. Finalment, es pacta una concòrdia amb Lleopart i les seves fermances per més de tres mil cinc-cents lliures, anualitzades en pagaments de cent cinquanta lliures. El Consell de Cent hi dóna llum verda amb una deliberació de 25 d'octubre de 1618.¹⁸

DECISIONS CONCILIADORES EN RELACIÓ AMB CONFRARIES PROFESSIONALS

Històricament al nostre país, en la confraria –popularment dita gremi– es confonen aspectes de règim professional i de suport mutu i pietat. Si bé al llarg de l'Edat Moderna els primers van prenent protagonisme als segons, aquests darrers no són mai descuidats. El de les confraries professionals és un àmbit on oficialment els consellers tenen reconeguda pleníssima jurisdicció, com sobre els col·legis professionals. I detectem sentències on, amb el parer dels advocats de la Ciutat, aquesta jurisdicció l'exerceixen de manera molt responsable, en un model de justícia de proximitat, vetllant per mantenir la quietud pública i evitar que els conflictes surtin de mare.

Vegem per exemple la sentència d'uns recursos dictada el 4 de setembre de 1621, adoptada pels cinc consellers a consell de Jaume Dalmau. Resulta que els fusters han estat penyorant cellers perquè feien baguls de fusta, i els cellers han agafat penyores als fusters perquè «cobrian y guarnian de cuyro y altres cosas los baüls de fusta que feyan». Els consellers i l'advocat, vistos els documents i testimonis aportats per uns i altres, «y haguts molts col·loquis entre dites parts» –subratllem aquesta component negociada–, constaten de manera pragmàtica que cal mantenir l'especificitat de cadascun dels oficis sense ficar el nas en l'altre; qualsevol replantejament orgànic o competencial podria encendre una pira. I «per posar en degut stat y asiento las duas confrarias y llevar aquellas de tots debats y qüestions», declaren que «de assí al devant no sia lícit ni permès a celler algú fer bahuls de fusta, ans bé aquells hagen y degan fer los fusters; los quals bahuls axí per los fusters fets no pugan guarnir dits fusters, sinó que aquells fets per dits fusters de fusta los hagen de guarnir los dits cellers, com lo guarnir de dits bahuls toque a dits cellers y no als fusters, y assò serven les dites parts respective sots ban y pena de sinch lliures dels contrafahents exhigidores». Es proveeix que les penyores preses respectivament siguin restituïdes i les despeses pagades a parts iguals. I per sortir de l'atzucac, «perquè no pot ésser que los cellers tingan alguns bahuls

18. Els processos poden ser una via esplèndida per avaluar l'evolució de condicions contractuals al llarg del temps i la continuïtat (amb inevitables canvis d'incidències en la prestació de serveis. Proposem acarar la documentació suara vista amb un litigi similar de mig segle després. A mitjan dècada de 1650, Cellers, Mir, Xetmar i Bofill defensen la ciutat davant del mercader Gaspar Matalí i altres, que han fallat en el proveïment de la neu (AHCB, 1C-XX, 129 (1655), dos ítems s. n.).

fets per ells en ses cases» –i viceversa, baguls guarnits a cals fusters–, se'ls dóna a tots permís perquè durant el mes de setembre se'ls puguin treure de sobre.¹⁹

Perquè no es digui que una flor no fa estiu, aportem un altre judici conciliador del Municipi que també implica els fusters. La provisió és de Miquel Cellers de 15 de juny de 1644. S'ha instat una causa verbal davant dels consellers entre els prohoms i síndic dels fusters i els imaginaires habitants a Barcelona. I és que els fusters han pretès que els imaginaires no poden emprendre feina del seu ofici on hi hagi feina de fuster, i tampoc concertar-la amb un tercer, «per tocar lo empèndrer y consertar dita feyna als dits fusters *privative* als imaginayres». Els consellers, vistos privilegi i ordinacions dels fusters i oïts testimonis i els arguments dels advocats, estimen que els fusters no han deduït res que pugui privar els imaginaires d'emprendre i concertar les feines i operacions de llur art. Al contrari, ho han de poder fer lliurement, amb una condició conciliadora, per amortiguar el desengany dels fusters: «Los dits exersints la art de imagiayres, en tot allò que [h]auran de fer en sa art tocant a l'offisi de fuster, hayan de cridar y fer-ho fer per mestre fuster confrare de la confraria, com sia iust que cadahú fassa allò que li toca». Amb el benentès, per evitar maldecaps futurs, que, si algun mestre fuster recusarà de fer una tasca que li demani l'imaginaire, aquest darrer pugui buscar un tercer que la faci.²⁰

És sabut que la protecció que poden oferir confraries professionals als seus membres en el món preliberal pot assolir extrems ridículs sense unes mínimes vàlvules de flexibilització, que el tribunal dels consellers ha de saber aportar. Ho fa com cal en una provisió de 1647 que resol un recurs interposat pel traginer Segimon Vila per protestar del penyorament que li ha fet la confraria dels fusters per haver venut un llit de fusta que tenia a casa seva, sota pretext d'haver contrafet les ordinacions que donen exclusivitat als fusters per a tal operació. La resolució naturalment considera «lícit y permès a qualsevol persona, encara que no sia confrare dels fusters, vendre los llits que tinga per son ús», i desmenteix la falsedat dels contraris que Vila fes de revenedor de llits. A partir de les deposicions testificals, els consellers conclouen que Vila ha venut el llit, i també un matxo i altres coses seves per pagar al clavari «una quantitat molt gran per un frau que li avia reprès, per lo que se exclou tota presumció de frau» (d'un segon frau, s'entén).²¹

Un cas de 1643 entre la confraria dels fusters i el matalasser Josep Massó, acusat d'haver venut a l'encant públic una caixa nova, només és similar en el plantejament del problema, no pas en la seva solució judicial. I és que la resolució exculpatòria dels consellers no es fonamenta en el context del cas o en raons de sentit comú –si es permet l'expressió–, sinó en la major antiguitat d'un privilegi dels matalassers de 1538 que els autoritza a vendre qualsevol tipus de fusta –de llit o no– que hagin comprat a l'encant públic respecte a un privilegi de 1599 que hauria concedit als fusters el monopoli de la venda de fusta nova obrada, però que, és clar, de cap manera podria perjudicar drets preexistents de tercers.²²

19. AHC B, 1C-XIX, 6, f. 114 i 115. Sobre la disputa entre cellers i fusters, vegeu també 1C-XX, 63.

20. AHC B, 1C-XIX, 6, f. 125.

21. AHC B, 1C-XIX, 8, f. 85r. Sentència de 3-X-1647 dels consellers assessorada per Gabriel Antoni Mostarós.

22. AHC B, 1C-XIX, 6, f. 81, provisió de 23-III-1643 assessorada pel mateix Mostarós.

ORDINACIONS AVORTADES SOBRE ELS CORREDORS D'ORELLA

En els principals municipis de la Catalunya moderna, a la Diputació del General i en altres marcs socials i/o institucionals, les transaccions que tinguin per objecte certs drets, béns mobles, animals o béns immobles s'han de realitzar forçosament a través d'un mitjancer, el corredor públic. El nom d'aquest oficial varia en funció del tipus de transaccions en què intervingui. El corredor d'orella està especialitzat en negociacions que es facin en privat o amb una certa discreció, entre elles les de caire financer.

Vegem per fases el quid de l'afer que abordem: a) El 21 d'abril de 1618 el Trentenari o Consell de Trenta-sisena aprova dues ordinacions; la primera extingeix deu de les vint places de corredor d'orella reservades a conversos; la segona en crea deu de noves per a cristians vells. b) Recurs dels corredors als consellers i al Trentenari *mutatis assessoribus*; el recurs és admès i es comet a quatre doctors del Reial Consell i Audiència, prèvia demanda al virrei (destaquem la comunicació de la causa entre les institucions). c) Els corredors demanen evocació de la causa a la Reial Audiència per considerar-la consistorial, per tractar-s'hi d'observança o interpretació de privilegis regis (concretament del privilegi de Ferran II als corredors de 19 de juny de 1503); la causa es comet a Francesc Bonet. d) El síndic de Barcelona pretén que és causa relacionada amb ordinacions de confraria i, per tant, la seva cognició toca a consellers, i ho demostra amb deu privilegis i dos exemplars o precedents, i un tercer exemplar recent que considera molt valuós, la sentència de 1605 del regent Diego Clavero a la Visita dels oficials regis (en parlem més endavant); també demostra amb molts actes que històricament pertoca a la Ciutat d'ordenar sobre l'ofici de corredor de coll, ho il·lustra amb mutacions del seu règim esdevingudes al llarg dels temps: de més de tres-cents antigament han estat reduïts a quaranta cristians vells i vint conversos. e) La Reial Audiència sembla emparar-se del cas i condemna la Ciutat per atemptats per haver proveït les deu places de recent creació a cristians vells mentre el plet està en suspens.

Els atemptats en qüestió no s'han fet d'una manera qualsevol, sinó que els consellers de Barcelona han demanat de manera insistent als prohoms i sobreposats de la Confraria de Corredors d'Orella que fessin la llista de les persones nomenades per obtenir les noves places assignades a cristians vells «ils digueren prenguessen la informació del llinatge idoneïtat y suficiència com ere costum y après ne fessen relatió»; és a dir, han encomanat el control de netedat de sang als que eren contraris a exigir-lo; finalment opten per fer-lo ells directament, prèvia obtenció d'un aval jurídic. El 14 de maig ja tenen escollits i habilitats els deu nous corredors d'orella, que presten caució a l'inici del flamant càrrec. El 15 de maig –quan ja és massa tard– reben l'ordre de *nihil innovando* de la Reial Audiència. A partir d'aleshores, l'acusació mira d'ampliar la causa als deu nous corredors, que forçosament s'adhereixen a l'estratègia de defensa de la Ciutat, que passa per reivindicar la inevocabilitat de la causa, al·legant privilegis, exemplars i ordinacions, i per repel·lir la pretensió d'atemptats de la part contrària. Pragmàticament, la Ciutat acaba acceptant que es conegui sobre l'excepció d'inevocabilitat a la sentència definitiva de la Reial Audiència, cosa que els contraris neguen i el relator no admet amb una provisió de 15 de febrer de 1619. Finalment, el 21 de novembre del mateix 1619 el relator proveeix que la Ciutat

havia atemptat admetent nous corredors i obliga a reconduir les coses a com estaven abans de 21 d'abril de 1618. Evidentment la Ciutat i els nous corredors –ara desproveïts de la funció– recorren, però res permet d'augurar que el recurs tingui èxit.²³

LA DISCRIMINACIÓ DE PAU LLANCES, CANDIDAT A APOTECARI

Aquest és un cas on es barregen diferents factors: sospita d'impuresa de sang i consegüent discriminació d'una persona en l'àmbit professional; divisions internes en el Col·legi d'Apotecaris de Barcelona; intervenció del poder municipal sobre la corporació, en exercici de la seva competència tutelar general;²⁴ i jurisdicció última reivindicada per la Monarquia en la matèria, com a legitimadora de l'autogovern tant de la ciutat de Barcelona com del Col·legi.

El Municipi demostra un interès viu a fer que sigui examinat com a mestre apotecari a Barcelona i pugui tenir-hi negoci propi Pau Llances, originari de Vic. El Col·legi d'Apotecaris, per la seva banda, s'aferra a la sacralitat dels seus privilegis, sobretot el de Ferran II dat a Montsó el 22 d'agost de 1510, i les seves ordenances. A la pràctica, això suposa que, abans de l'examen o prova d'aptituds professionals, el candidat pugui certificar una informació satisfactòria de gènere, vida i costums i demostrar la puresa de la seva sang, l'absència de jueus, conversos o musulmans entre els seus avantpassats.²⁵

La candidatura de Llances es complica en aquesta fase inicial. A instàncies del Col·legi, es recullen declaracions testificals a Vilafranca del Penedès, Sant Martí Sarroca i Sant Jaume dels Domenys, d'on provenien diversos avantpassats coneguts de Llances. Algun dels testimonis mostra ombres de sospita versemblant sobre la família del candidat. Ell no s'hi conforma, sinó que presenta objeccions a l'interrogatori davant dels consellers de Barcelona i aconseguix que aquests proposin un nou interrogatori instruït per dos apotecaris col·legiats, un designat per la Ciutat i l'altre pel Col·legi. El maig del 1608 s'executa aquest nou interrogatori, amb un munt de declarants al Penedès i a Vic.²⁶ El resultat, ara sí, resulta positiu a Llances. Així, el mes d'agost els consellers manen als cònsols del Col·legi d'Apotecaris que admetin Llances a l'examen preceptiu. En considerar que l'estan blocant sense una causa justa, ordenen que efectuin l'examen subsidiàriament dos apotecaris i dos doctors en medicina. Llances supera la prova i el 5 de setembre de 1608 els consellers li lliuren l'anhelada llicència. Per la seva banda, el Col·legi, per defensar el monopoli que creu tenir sobre la concessió de places d'apotecari, apella de les resolucions dels consellers i en demana evocació a la Reial Audiència, suplicant manaments de *nihil innovando sub decreto nullitatis* per al govern municipal. El cas és adjudicat al doctor Miquel Salbà i de Vallseca. Després d'una interlocutòria de Francesc Bonet –relator provisionalment substituït– de 13 de maig de 1609 remetent a la sentència de la causa principal la declaració sobre les presumptes actuacions atempta-

23. AHCB, 1C-XIX, 3, f. 189 i 4 folis següents sense numerar. Qui s'interessi pels corredors d'orella, a 1C-XIX, 9 –llibre de requestes i apel·lacions del segon quart del segle XVII– hi pot trobar diversos documents útils, sobretot relacionats amb resignacions d'ofici.

24. XAMMAR, *Civilis doctrina* ..., §. XIV, 33-35 (en l'edició de 1644) o §. XIV, 40-42 (en la de 1668).

25. Sobre proves de puresa de sang en un context similar, Josep CAPDEFERRO, «L'immaculat Col·legi de Medicina de Barcelona a l'edat moderna», *Afers* 80/81 (2015), pàg. 201-224.

26. AHCB, 1C-XX, 49.

tòries dels consellers, Salbà dicta la sentència definitiva el 9 de setembre de 1611, favorable a Llances i a les actuacions dels consellers, que no es consideren de cap manera atemptatòries atès que la llicència de farmacèutic «non servata forma ordinationum dicti Collegij» ha estat atorgada a Llances per contumàcia dels cònsols i el Col·legi. Segons el relator, ha estat lícit als consellers «absque vitio attentatorum et extra violationem dictarum ordinationum» fer rebre informacions de forma subsidiària sobre el gènere, la vida i els costums de Llances i fer-li passar l'examen d'apotecari. I pel que fa als mèrits de la causa principal, Salbà també falla en contra del Col·legi, estimant que no ha al·legat o provat fefaentment cap motiu pel qual les actuacions dels consellers de Barcelona a favor de Llances s'haguessin de revocar.

En definitiva, la Ciutat, com a part demandada, ha accedit a pledejar el cas davant la Reial Audiència, sense que consti que hagi plantejat excepcions d'inevocabilitat. El fet de guanyar el litigi li dóna un fort aval davant dels col·legis i les confraries professionals de Barcelona. L'*iter* processal del cas Llances es converteix en un valuós precedent per a la Ciutat i mereix de ser registrat en reculls de jurisprudència remarcable per a coneixement d'advocats i síndics municipals futurs.²⁷

Una curiositat a títol anecdòtic (o no tant): sorprèn i té un punt d'injustícia tant d'enrenou amb Pau Llances menor quan el problema, si de cas, en els paràmetres de l'època, l'hauria d'haver tingut el pare, Pau Llances major, també apotecari, que era bord, fill d'una parella no casada, tot i que se li imputava un pare. Pau Llances major, segurament fugint de la pressió social de Vilafranca, anà a viure a Vic, on trobà una muller i pogué tornar amb més honor al Penedès.

CIRURGIANS NO EXAMINATS I EIXARMADORS PENYORATS

L'àmbit dels cirurgians té un elevadíssim índex de litigiositat durant l'Edat Moderna, per diverses vies i factors: renitència dels cònsols col·legials a examinar candidats, problemes o sospites d'impuresa de sang, vídues que volen mantenir el negoci i l'ensenya directament o amb un subrogat en espera que un fill arribi a edat de ser mestre o no, lloguers de negoci i ensenyas, etc. Com a rerefons, s'intueixen un negoci molt rendible i una voluntat de mantenir el mercat en poques mans.

Comencem amb una causa del Col·legi de Cirurgians contra Felip Jeroni Trilla, un jove cirurgià que demana reiteradament als cònsols del Col·legi que li donin plaça per examinar-se. Ells ho refusen perquè el candidat no ha facilitat el nom de sa mare ni dels avis materns, la qual cosa impedeix saber si té la sang neta. El noi no es queda plegat de braços i el juliol de 1612 recorre als consellers, que, amb l'aval de tres juristes diferents, en tres ocasions successives –la darrera adoptada el 4 de setembre en el Consell ordinari o Trenta-sisena– resolen que se li prengui informació de llinatge i se l'examini. En no fer-ho els cirurgians, ho fan els consellers subsidiàriament: superat l'examen, li atorguen la condició de mestre i li permeten d'obrir botiga. És més, el mes de novembre l'insaculen com a cirurgià en la bossa de conseller. Mentrestant, el setembre del mateix 1612 el Col·legi ha recorregut a la Reial Audiència, la qual cosa suscita que s'acusi la Ciutat per doble via d'atemptats: per l'ofici i per la insaculació. La Ciutat, per la seva part, oposa una excepció d'inevocabilitat. La mort del jove l'hivern de 1613 fa estèril la continuació de la

27. AHCB, 1B-XXIV, 1, f. 114r-115v; i 2, f. 43r-51v.

causa; si de cas, s'obre un nou front contra la vídua, Jerònima Trilla, perquè vol continuar el negoci.²⁸

És ben sabut que la professió de cirurgià té un vessant contigu a les curacions, com a barber. A la Barcelona moderna abunden homes que rasuren barbes en locals i en condicions inhàbils, per exemple en una barraqueta fora del Portal de Mar o en alguna casa particular. Quan el Col·legi de Cirurgians els descobreix i els penyora, aquests joves, que naturalment no han passat l'examen preceptiu, recorren a la justícia municipal, que els denega la raó, i el litigi s'atura així: no puja de nivell.²⁹ L'afer es pot complicar si els barbers penyorats creuen que tenen un títol legítim per a exercir l'ofici, com per exemple un privilegi rebut del protomèdic de Catalunya.³⁰ Hi ha un cas on recorren a la Cort del Veguer, mentre que els cònsols del Col·legi de Cirurgians ho fan davant dels consellers, i el conflicte de competència es ventila davant la Reial Audiència *quoad articulum contentionis iurisdictionis*; aquest cas concret es resol a favor de la jurisdicció dels consellers.³¹

Continuem amb litigis que afloren episòdicament al llarg de l'Edat Moderna, relacionats amb eixarms o ensalms, pràctiques supersticioses per a guarir malalties amb oracions combinades amb certs medicaments empírics. Els insta el Col·legi de Cirurgians contra persones que intenten de curar malalts sense ser mestres ni tenir les qualitats requerides per privilegis reials i ordinacions municipals, singularment la de 9 d'agost de 1469. Certament, en paràmetres de dret aquestes persones fan una competència deslleial als dits cirurgians; a la pràctica, se'ls pot veure com uns individus que proposen camins alternatius de guarició. A la dècada de 1610 els referits litigis afecten Salvador Montsarró, Montserrat Navarro, Gaspar Vidal, Pau Mir, Joan Nogués i altres joves, o Jaume Brull. A la de 1620, entre d'altres, Joan Esplugues, de qui hem parlat abans. Identifiquem certes constants en aquests casos: a) Solen ser litigis que esclaten de manera ocasional, com una erupció, però que es perllonguen en el temps (encara hi ha cures de Brull protestades pel Col·legi de Cirurgians a final de la dècada de 1640). b) S'alimenten de la protecció particularitzada que el Municipi ofereix a alguns eixarmistes en nom del "benefici públich", quan s'ha demostrat la seva gran eficàcia: "molta habilitat", "principals curas"; és el cas de Navarro i de Montsarró, aquest darrer amb una llicència expedida el 22 de setembre de 1613 pel degà del Col·legi de Medicina Vicenç Castelló a petició dels consellers de la Ciutat. c) Aquestes llicències extraordinàries es restringeixen pel que fa a unguents i medicines –per no trepitjar l'ull de poll a metges o apotecaris–, però, en canvi, admeten l'ús d'herbes. d) S'alternen penyoraments de béns per part del Col·legi de Cirurgians i recursos davant la jurisdicció municipal per part dels eixarmistes per recuperar les penyores. e) El Col·legi de Cirurgians intenta sistemàticament de portar els litigis davant la Cort del Veguer i evocar-los a la Reial Audiència com a causes consistorials pel fet de tractar-s'hi d'observança i interpretació de privilegis regis, i la Ciutat al·lega la inevocabilitat perquè són causes de col·legis i confraries; les mesures d'uns i altres per reprimir o protegir els eixarmistes són atacades judicialment per via d'atemptats.³²

28. AHCB, 1C-XIX, 3, f. 196r.

29. AHCB, 1C-XIX, 6, f. 139r, provisió de 29-IV-1645 dels consellers amb Mostarós com a advocat.

30. Josep DANÓN, «Protomédicos y protomedicato en Cataluña», *Dynamis*, 16 (1996), pàg. 205-217.

31. AHCB, 1B-XXIV, 3, f. 91r-92r.

32. AHCB, 1C-XIX, 3, f. 144; 6, f. 162; 8, f. 41; 1C-XX, 67, ítem 58; i 119, n. 28.

Fent un capmàs, en la matèria dels eixarms la jurisdicció municipal, més propera al clamor de la ciutadania, sol tendir a la protecció d'un interès popular, més enllà de confrontacions de normatives i de precedents, mentre que la magistratura règia segueix una postura oficial i posa els privilegis col·legials per sobre de qualssevilla altres fonts i consideracions.

JURISDICCIO SOBRE VIGILÀNCIA DE PORTES, MURALLES I ARMAMENT MUNICIPAL

La jurisdicció municipal en aquests àmbits és d'una amplitud incontestada. Ho exemplifiquem, a tall més il·lustratiu que demostratiu, amb un procés de final de la dècada de 1600 contra l'esparter Guillem Raurich, que fa de portaler i es veu suspès en les seves funcions per tres mesos i mig i empresonat per més d'un mes per haver-se trobat el Portal dels Tallers obert una nit en temps que el tenia a son càrrec. Per exculpar-se pretén en va que una molla del pany s'hauria deixat anar.³³

Té similituds amb aquest plet el que s'instrueix a partir de 1622 contra Antoni Magí Bassa i Francesc Oliva, custodes de les armes de la Ciutat, perquè les tenen en molt mal estat. Quan hi ha hagut notícia d'uns moros en proximitat i s'han volgut agafar armes per anar a repel·lir-los hom s'ha adonat que estaven totes rovellades i inútils.³⁴

També toquen les estructures municipals de defensa, de manera més o menys directa, un munt de plets sobre repartiment de guàrdies i rols entre diferents col·legis i confraries,³⁵ entre els membres d'un mateix col·legi³⁶ o en persones determinades que gaudeixen alhora de dues condicions que els permetrien complir els serveis amb diferents col·lectius i naturalment busquen fer-ho amb el més honorable.³⁷

PROCESSOS DE REPRESÀLIES

D'entrada, vegem com s'inflama el síndic de Barcelona Esteve Gilabert Bruniquer en glossar aquesta institució en la seva *Relació sumària*:

Sens citar ni dar fadiga de iustítia, [els consellers de Barcelona] procehexen ab rigor de marcas y repressàlias a captura de personas y executió de béns contra los senyors y universitats y singulars de locs, axí reals com de barons, que no guardan las franquezas de la ciutat y de sos ciutadans, que són franchs de leudes, imposicions y tots altres drets, y continuan ditas repressàlias fins que dels béns executats los danys són esmenats.³⁸

33. AHCB, 1C-XX, 49, dos ítems s. n.

34. AHCB, 1C-XX, 63, n. 62, amb seqüeles a 67, n. 47.

35. AHCB, 1C-XX, 59, n. 50. Apotecaris contra cirurgians i adroguers.

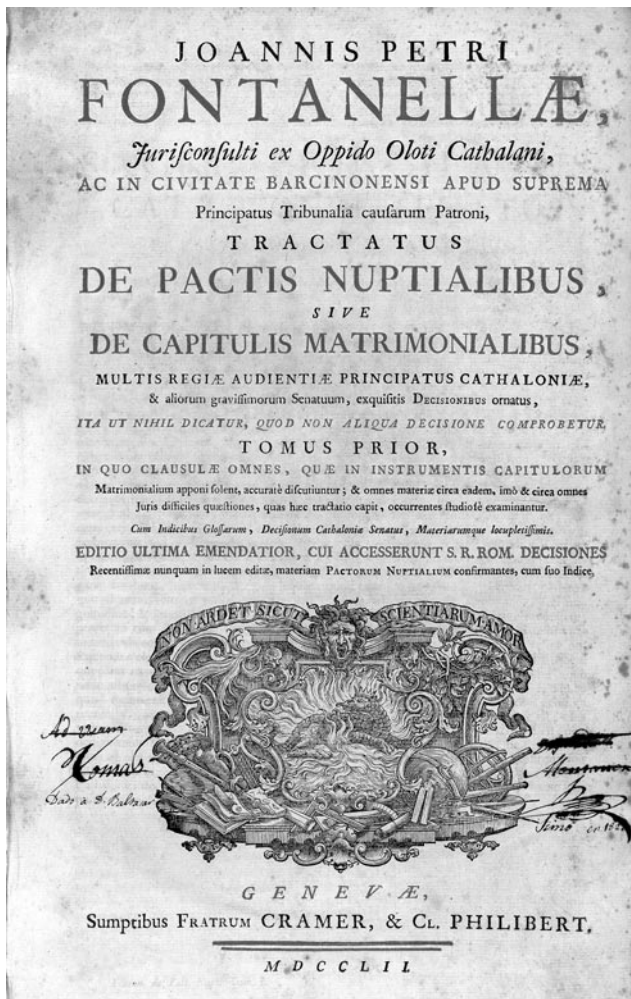
36. AHCB, 1C-XX, 132. No és pròpiament un plet sinó un procés informatiu, de l'any 1657, instat pel Col·legi de Notaris causídics de Barcelona contra el notari Joan Alsina. Presumptament passen irregularitats quan toca anar al cos de guàrdia en un baluard de la muralla i Alsina és el cap d'esquadres. Quan s'evidencia que falten notaris a la companyia, ell en fa anar a buscar alguns -sota pressió, s'entén -, però no pas a tots, la qual cosa ocasiona agror i disputes.

37. AHCB, 1C-XIX, 6, f. 68r, provisió de 5-X-1638 dels consellers, assessorats per Pere Joan Rossell, a favor del mercader i notari públic Pere Pau Vives.

38. BRUNIQUER, *Relació sumària...* (AHCB, 1B-XV, 7, cap. XXVII).

La Reial Audiència substancia alguns casos sobre ciutats, viles o llocs que pretenen tenir un dret de cobrar universalment imposicions locals preexistent a l'exempció dels ciutadans barcelonins. Ara bé, no intervé ni s'immisceix ni en la legitimitat consuetudinària genèrica de Barcelona per aplicar represàlies ni en l'exercici concret d'aquestes pels consellers barcelonins, amb l'aval de llurs advocats; en casos d'especial virulència, s'acompanyen de l'acte de traure la bandera o mà armada. Així, en aquests àmbits es manté indemne l'àmbit jurisdiccional de Barcelona. Aquesta singularitat fiscal i coercitiva del Cap i Casal català sobre el Principat i altres regnes de la Corona –no ho oblidem– està al darrere de la xarxa productiva i comercial que es teixeix a la Catalunya moderna.³⁹

Tortosa, Mallorca i Perpinyà pateixen –en part provoquen– episodis sorollosos de represàlies a l'Alta Edat Moderna, en algun cas divulgats i commemorats a tra-

39. Molt ben explicada a partir de GARCIA ESPUCHE, *Un siglo decisivo...*

vés de la literatura jurídica com un element definitori de la condició de ciutadà de Barcelona; un factor que ajuda a forjar identitat, per tant.⁴⁰ Els llibres de causes del municipi barceloní en van plens,⁴¹ i a fe que no registren una gran part de litigis d'aquest tipus, que hom pot localitzar esparsos, però amb força regularitat, a la dilatada sèrie Processos.⁴²

BARRAQUES DE MAR: VAIVENS POLÍTIQS I JURISDICCIONALS

Enllacem amb el XIII Congrés d'Història de Barcelona, que va resseguir les relacions entre la ciutat i la mar, amb una secció dedicada al tema secularment problemàtic de l'ordenació del front marítim i les construccions efímeres: barraques per feinejar els pescadors o guinguetes.

El 5 de maig de 1615 els síndics de la Confraria de Pescadors de Barcelona insta una causa per via privilegiada d'espoli a la Cort del Veguer contra els consellers, perquè el 27 d'abril els han enderrocat les barraques de mar, barraques de fusta que tenien erigides «en lo arenal de mar devant les muralles» per guardar-hi les xarxes i altres aparells necessaris per a l'activitat de la pesca. Els dits síndics calculen que feia més de cent anys que les barraques eren tolerades per les autoritats i els ciutadans «ab sciència y patiència de totes les persones de la ciutat» i, per tant, volen que se'ls restitueixi la possessió del dret de tenir-les. La causa és ràpidament evocada a la Reial Audiència i comesa a Jeroni Santjust. La Ciutat contesta la pretensió dels pescadors amb un privilegi de 1243 amb el qual el rei Jaume I havia prohibit fer edificis o barraques a la marina i altres instruments dels segles XVI i XVII que intenten defensar una possessió reiterada –però no regular ni continuada– del dret de mantenir la platja lliure d'edificacions. El següent pas dels pescadors és demanar un privilegi virregnal que els doni cobertura jurídica, però la Ciutat s'hi oposa. Res fa pensar que la causa vagi més enllà.⁴³

Amb el pas dels anys, gràcies a un cúmul de negligències i complicitats, reapareixen barraques de mar per a diferents utilitats, i episòdicament reemergeix la voluntat municipal d'enderrocar-ne. Així, el 7 d'agost de 1680 el Consell de Cent delibera fer demolir totes les barraques fora del Portal de Mar on es ven vi, per fer apujar l'arrendament dels drets del Portal. L'endemà es fan crides ordenant que en vuit dies «endarrocassen y espallassen ditas barracas totes, exceptant la del General y dels pescadors»; en cas de renitència, la Ciutat avisa que farà la demolició a despeses dels amos. Passat el termini, a les que estan dretes o només mig enderrocades «envià la Ciutat mestres de cases y gent, los quals executaren lo orde en endarrocar-[h]o tot, no dexant tant solament sinó las dels pescadors y General».⁴⁴ No ens consta que aquesta mesura suscití litigis.

40. Joan Pere FONTANELLA (1575-1649), *De pactis nuptialibus [...] tractatus*, vol. 1, Barcelona, ed. Llorenç Déu, 1612, clàusula 3, glossa 3. En relació amb aquesta glossa, Montserrat BAJET, «Ciutadans de Barcelona, ciutadans honrats i donzells en l'obra de Fontanella», *Barcelona Quaderns d'Història*, 5 (2001), pàg. 159-170.

41. A tall d'exemple, sense cap pretensió d'exhaustivitat: *AHCB*, 1C-XIX, 3, represàlies amb Girona (f. 9v), Granollers (12r i 16) i tants d'altres (59, 61r-62v, 91, 97r, 105v, 106, 119r i 148r-149v).

42. A tall d'exemple, també sense cap pretensió d'exhaustivitat: *AHCB*, 1C-XX, 61, n. 43, 49 i 50; 64, n. 70, 72 i 81.

43. *AHCB*, 1C-XIX, 3, f. 135.

44. *AHCB*, ms. B-44, f. 108r. A *AHCB*, 1C-XIX, 3, f. 41, es refereixen actuacions de 1615 davant la Reial Audiència respecte a una demolició ordenada pel Consell de Cent de barraques de mar on venien vi barraquers que ja tenien taverna dins la ciutat.

Un procés que té lloc gairebé trenta anys més tard davant la tercera aula de la Reial Audiència –per tant fora de l'àmbit municipal–, amb Joan Antoni Martí com a relator, permet de visualitzar la repetició del cicle històric de construcció i demolició i acarar els arguments de les parts enfrontades. Els demandants són els notaris Francesc Llauder i Josep Madriguera, obrers de Barcelona (responsables d'urbanisme i vialitat, per entendre'ns). Han aconseguit d'evocar una apel·lació inicialment presentada davant del Trentenari o Consell de Trenta-sisena contra una deliberació del Consell de Cent d'11 de juliol de 1709 ordenant que els dits obrers i els oficials de l'Obreria restituisin tot el que haurien cobrat per raó de llicències de fabricar barraques a la platja del mar de la ciutat a diferents individus –concretament, set llicències expedides entre 26 de gener i 11 de juny del mateix any, a raó de més de cinc lliures i mitja per cada llicència. I és que els obrers, al principi de llur seu mandat, havien jurat la prohibició de concedir semblants llicències fora del Portal de Mar. Els demandants denuncien que el secretari municipal, en haver de gestionar alhora molts contractes i juraments, no els hauria pas informat de totes les obligacions del càrrec que començaven. També al·leguen els usos de llurs predecessors, pel fet d'haver jurat que observarien «tot lo que los antecessors obrers de dita Ciutat havian observat y pratichat». Concretament, entre 1701 i 1708 els obrers havien concedit llicències a particulars per a construir barraques a la platja del mar «des del baluart de Mitjorn en enllà fins lo Moll Vell». Pretenen emparar-se en deliberacions del Consell de Cent de 5 d'agost de 1685 i 26 de maig de 1695, de manera força capciosa, car el 1685 el Consell havia deliberat demolicions i que en endavant no es permetés de fer noves barraques sense expressa deliberació i llicència del mateix organisme. Segons els demandants, la mesura només s'adreçava a «totas las barracas del vi, y así tantosolament perquè logràs la Ciutat lo avansar en lo dret del vi, exceptuant-ne emperò las que's trobaven fabricadas devant del baluart de migjorn qui mira al mar que eran part de allà del pou», i el 1695 s'havia concedit i després revocat permís a Caterina Lleó que excepcionalment, durant el beneplàcit de la Ciutat, pogués fabricar una barraca. El síndic de la Ciutat, per la seva banda, reivindica una lectura completa i no desfigurada de les ordinacions de 1685 i 1695, sosté que el Consell de Cent històricament, en tenir notícia de la construcció d'alguna barraca, «ha procurat» –un verb que compromet poc– que els obrers la revoquessin, i nega que, sia com sia, de llicències eventualment donades pels obrers del passat se'n pugui inferir una facultat als presents i futurs.⁴⁵

La *vis* expansiva de la Reial Audiència de Catalunya sobre jurisdiccions de Barcelona

Són coneguts la macrocefàlia de la justícia règia a Catalunya abans del Decret de Nova Planta, l'ús i abús del mecanisme d'evocacions per elevar causes a la Reial Audiència, amb la dilatació de la durada dels processos que se'n deriva.⁴⁶ El motiu

45. *AHCB*, 1C-XX, 197, n. 71.

46. Estratègia triomfant entre comunitats rurals, sobretot de senyoriu (Jordi OLIVARES, *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria*, Lleida, Pagès, 2000).

utilitzat més sovint pels litigants per defugir la justícia dels consellers de Barcelona és que el plet tracta sobre interpretació i observança de privilegis reials concedits a la Ciutat o a corporacions que hi actuen. I precisament són privilegis reials que han anat envigorint la jurisdicció municipal els que juristes i síndics de Barcelona al·leguen per defensar la inevocabilitat dels dossiers del seu àmbit competencial. Exemplifiquem-ho pel que fa a regulació de col·legis i confraries professionals, tot evocant privilegis successius de 1506, 1509, 1511 i 1512 i, sobretot, el privilegi impretat de Carles V a Montsó el 16 de novembre de 1537, exalçat pels operadors jurídics de la Ciutat. Durant la segona meitat del segle XVI, Barcelona, incapaç de conquerir espais jurisdiccionals nous, pugna –com fan altres municipis catalans i estaments– per restringir al màxim les evocacions de causes a la Reial Audiència als supòsits taxats per llei, demanant-ne una interpretació restrictiva.⁴⁷ Amb mar de fons per a una parcel·la de poder considerable, per a Barcelona oficialment suposa una victòria la sentència que dicta a favor seu el 10 de gener de 1605 el regent del Consell d'Aragó Diego Clavero en el marc d'una Visita d'oficials regis a Catalunya. Clavero reconeix sense fissures que, en primera instància, les causes de col·legis i confraries de la ciutat i dependents i emergents d'elles s'han de tractar al Municipi i no es poden evocar a la Reial Audiència per cap motiu, pretext ni qualitat, i, si s'evoquen, s'han de restituir a la jurisdicció local sense que calgui pagar cap salari a l'Audiència.

Pel que fa al binomi de jurisdicció local i Reial Audiència, Joan Pau Xetmar, bon coneixedor de les interioritats del poder municipal barceloní, distingeix tres escenaris, que expliquem de manera decreixent: a) Veu clar que els magistrats de la Reial Audiència poden admetre segones apel·lacions (*de facto*, tercera instància) d'aquest tipus de causes, atès que el rei no ha renunciat explícitament a aquesta regalia en favor de la Ciutat de Barcelona. b) Pel que fa a evocacions en apel·lació (és a dir, en segona instància), apunta que és conegut que els magistrats de la Reial Audiència han discrepat i, quan s'han inclinat tant pel sí com pel no, ho han fet amb controvèrsia i sense unanimitat. c) En relació amb evocacions en primera instància, s'empipa en constatar que de vegades s'admeten de manera abusiva, amb el pretext que hi ha en joc interpretació de privilegis reials, quan, a la llum de doctrina autoritzadíssima com Miquel Ferrer o Jaume Callís, entén que s'hauria de ser més restrictiu en l'apreciació d'aquest pretext, tot distingint entre causes que versen sobre el privilegi o directament relacionades amb la seva justícia o validesa (dignes de màxima protecció i de ser substanciades el més amunt possible) o causes sobre els privilegiats o que tenen connexió menys directa amb el privilegi (que es poden enjudiciar més avall). D'aquest abús manifesta haver-se'n queixat repetidament com a advocat de Barcelona, quan anava en perjudici de les prerrogatives de la ciutat: «De quo aliquando cum essem advocatus civitatis Barcinonae, acerrime conquestus sum, aegre enim ferebat civitas quod hoc videbatur cedere in rave praeiudicium suarum iurisdictionum». Per arrodonir-ho, lamenta que s'enviï a les sentències definitives l'enjudiciament d'inevocabilitat o incompetència de jurisdicció, s'entén quan ja és massa tard –no és irreversible, però fóra ridícula la reversibilitat.⁴⁸

47. Eva SERRA, «Constitucions i Redreç: Corts de Montsó-Barcelona (1563-1564) i Corts de Montsó (1585)», dins d'ERNEST BELENGUER (coord.), *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, SECCFSCQ, 1999, vol. IV, pàg. 159-189, esp. pàg. 172.

48. Fem una cita global de XAMMAR, *Civilis doctrina...*, §. XIV, 1-13, combinant les edicions de 1644 i 1668, i *De officio iudicis, et advocati*, Barcelona, Jaume Romeu (finançat per Joan Saperà), 1639, part 1, qüestió 7, n. 31-37 (el fragment transcrit és n. 37).

A la pràctica, s'instal·la entre els equips jurídics de la Barcelona del Siscent un cert pragmatisme respecte de l'eixamplament jurisdiccional *de facto* de la Reial Audiència de Catalunya. A fe que al darrere del tema hi ha un factor econòmic que no es pot negligir: una causa evocada a la Reial Audiència li suposa a la Ciutat pagar salaris i despeses, mentre que una causa portada davant dels propis òrgans municipals no li suposa despeses i, en canvi, li pot reportar ingressos. El Consell de Cent només es rebel·la en defensa de l'observança del privilegi de 1537 –naturalment sense resultats tangibles– quan pateix una suma d'afeccions que li esgoten la paciència. Succeeix l'any 1671, amb dos casos relacionats amb confiters i sastres de la ciutat respectivament on s'acumulen aquests i altres greuges: malgrat ser causes de confraries, es condueixen davant la Reial Audiència sota pretext no demostrat que s'hi tracta sobre privilegis reials; s'hi dicten uns manaments penals inhibidors d'efecte immediat contra els consellers i habilitadors que incideixen en els processos d'elecció de càrrecs municipals, ja prou desnaturalitzats des de 1652.⁴⁹

[Los] motivos se sustentan en la sola narrativa de la parte y se admite la evocación de aquellas [causas] en la Real Audiencia sin otra discusión ni conocimiento de causa y dessa suerte, admitida ya la evocación por la Audiencia [...] se instan y obtienen diferentes mandatos penales contra los concellers y demás oficiales de la ciudad en grave prejuicio de sus privilegios, usos y observança dellos.

Són paraules del dens memorial elaborat amb força debat pels advocats municipals Joan Palmarola i Joan Jofreu i els consultors Felicià Graells, Rafel Llampilles i Fèlix Molins. El memorial i una llista exhaustiva de precedents que l'acompanya seran confiats a una ambaixada de la Diputació al rei l'any 1672.⁵⁰ La frustració d'aquesta iniciativa i, en general, dels intents de blindar el privilegi de 1537 de manera efectiva explica el capítol de Cort 27 que Carles III ratifica a les Corts de 1705-1706, un capítol carregat de prevencions i garanties perquè no pugui ser burlat:

Que las causas de collegis, y confrarias de la ciudad de Barcelona, en primera instància, nos pугan evocar en la Real Audiència, ni las de las demás ciudats y vilas, que tenen privilegis semblants als de dita ciutat de Barcelona.⁵¹

Volem cloure aquest apartat amb una consideració àmplia, més enllà del tema de les confraries que ens ocupa. En termes generals, l'accentuació de la macrocefàlia de la justícia a la Catalunya moderna pot ajudar a entendre l'ansia amb la qual a principi del segle XVIII els Braços impetren el Tribunal de Contrafaccions de Catalunya de Felip IV (V de Castella) i de Carles III, i el desfici amb què la Diputació del General, actuant com a acusació pública, hi reclama limitar els excessos i abusos funcionals i també salarials de personal tècnic interme-

49. Eva SERRA, «Catalunya després del 1652: recompenses, censura i repressió», *Pedralbes*, 17 (1997), pàg. 191-215.

50. BC (Biblioteca de Catalunya), F. Bonsoms, 2848; AHCB, *Col·lecció d'Ahlegacions jurídiques*, V, Barcelona, I. Fons civil, 4, ítems 11 i 12: *Jesus, Maria, Joseph, cum divis tutelaribus. Justificación del derecho que assiste a la ciudad de Barcelona en lo que suplica a su magestad, en orden a la observancia de algunos de sus privilegios, y prerogativas*. El fragment transcrit correspon al n. 3. Diferents esborranys d'aquesta documentació es troben a AHCB, 1C-XX, 150, ítem 40.

51. *Constitucions, capítols i actes de Cort: 1701-1702 i 1705-1706*, Barcelona, Departament de Justícia/Parlament de Catalunya, 2006, pàg. 82 de la segona foliació.

diari com els escrivans de manament; a falta d'atacar els doctors de la pròpia Reial Audiència, cosa que potser es deixaria per a les esperades i novament reglamentades visites règies.⁵²

L'equip jurídic de la Barcelona moderna i els seus protagonistes

A continuació creiem necessàries unes notes de presentació dels membres de l'equip jurídic barceloní a l'Edat Moderna. Cal recordar que a la Catalunya dels Àustria els dirigents polítics de ciutats, viles i llocs es renoven anualment: el dia de Sant Andreu a Barcelona, per Ninou a Girona, per l'Ascensió a Tortosa, etc. Un efecte d'aquest fenomen és que els principals càrrecs tècnics de l'organigrama local poden adquirir una força extraordinària, ni que sigui pel seu coneixement dels usos de la institució –fonts del dret de primer ordre a l'època–, perquè actuen *de facto* com a ponts entre el govern sortint i l'entrant,⁵³ participen en l'elaboració dels contractes i altres instruments de creació i extinció d'obligacions per al municipi, etc. –per tant, són poderoses fonts d'informació privilegiada–, assessoren en l'exercici de la jurisdicció, fan dictàmens, etc.

No hi ha una regla, sinó un munt de models, pel que fa a mida, composició i designació dels equips jurídics ordinaris i extraordinaris dels municipis a la Catalunya moderna.⁵⁴ Avui ens interessa indicar tres particularitats de Barcelona respecte a d'altres ciutats i viles: les seus de les principals institucions polítiques i judicials són a tocar; hi ha molts i bons advocats a disposició, ni que sigui com a consultors; naturalment no s'ha generat gaire documentació epistolar dels equips jurídics amb el Municipi –les reunions són presencials i s'estalvien comunicacions escrites–, la qual cosa impedeix de conèixer les interioritats d'alguns processos i negociacions jurídicopolítiques.⁵⁵

Malgrat la proximitat física de les institucions i l'abundància de consultors, per molt que computem subalterns i assistents –el subsíndic i algun escrivent–, la impressió és que l'equip jurídic de la Barcelona moderna és escàs, atesos el volum de feina i els reptes als quals s'ha d'enfrontar.

La forma d'elecció dels advocats i els síndics barcelonins és l'extracció a sort de les bosses de l'ànima *ad hoc*.⁵⁶ A la bossa d'avocats hi ha vint-i-un insaculats. Les renovacions dels noms dels insaculats –prèvia habilitació– es fan un o pocs dies abans de Sant Andreu. Les baixes es deuen majoritàriament a defunció, excepcionalment a passar a condició eclesiàstica o a motius polítics i cívics: ser considerat “enemichs de la pàtria ab crida publica” (1641 i 1643) o no haver assistit a la defensa de la ciutat (1651), per exemple. Pel que fa a les bosses de síndic, hi

52. Josep CAPDEFERRO i Eva SERRA, *El Tribunal de Contrafacions de Catalunya i la seva activitat (1702-1713)*, Barcelona, Departament de Justícia/Parlament de Catalunya, 2015.

53. Pel que fa a transmissions polítiques d'informació i encàrrecs, de vegades amb fortes implicacions tècniques, malauradament la sèrie AHCB, 1C-XVII, *Testaments dels consellers* acaba el 1556.

54. Vegeu unes generalitats sobre equips jurídics a CAPDEFERRO, *Joan Pere Fontanella (1575-1649), un advocat de luxe...*, capítol III.1.

55. CAPDEFERRO, *Ciència i experiència..., passim*, particularment capítol 1 i epistolari professional de Joan Pere Fontanella al final del llibre.

56. AHCB, 1C-VII, *Insaculacions*, 1 (1626-1651), f. 180-182 i 183-185, respectivament.

ha vint notaris de Barcelona i quatre notaris reials. El síndic havia estat un càrrec triennal fins que el 1404 s'establí "a beneplàcit de la Ciutat". A partir de 1396, els advocats eren biennals; cada any se'n canviava un. Posteriorment, esdevindrien també a beneplàcit de la Ciutat, amb els beneficis i misèries inherents: identificació i coneixement del client, d'una banda; possibles acomodament, excés de confiança o manca d'estímul, de l'altra. El 9 de gener de 1591 el Consell de Cent augmenta el salari dels advocats a cinc-centes lliures anuals, amb un requisit de dedicació exclusiva, i els redueix a dos, la qual cosa suposa suprimir els dos advocats extraordinaris o supernumeraris que estaven en llista d'espera per passar a ordinaris quan hi hagués una vacant.⁵⁷

Els advocats de la Ciutat o assessors són el pern de l'exercici de la jurisdicció municipal. No tenen la titularitat de la jurisdicció, que està en mans dels consellers, sinó el coneixement tècnic per assistir-los i proposar-los el que poden fer. Una qüestió eternament debatuda, aleshores i ara, és el valor decisiu o consultiu del seu vot. Joan Pau Xetmar, després de força anys com a advocat de Barcelona, el qualifica de merament consultiu: «Ibi assessores referunt tantum merita et acta causarum et votum suum quod est maerum consilium, praebent». Tot i que reconeix que, a la pràctica, ell i Josep Gilabert en les causes escrites que els han confiat els consellers o altres oficials jurisdiccionals han actuat com si el seu parer fos decisiu, sempre amb la precaució d'informar-ne prèviament l'autoritat delegant: «Verum est quod meo tempore doctor Iosephus Gilabert et ego [...] semper existimabimus in causis quae in scriptis agebantur [...] habere votum decisivum, nullam tamen causam declaravimus non facta prius relatione consulibus civitatis aut iis officialibus ad quos spectabat». En les causes conduïdes davant del Trentenari, explica haver donat el seu parer després de fer la relació dels fets; en canvi davant del Consell de Cent només si li ho han exigít: «In concilio etiam ordinario vulgo Trentenari post relationem causae praedictum votum consultivum exponebamus; sed in Concilio Centumvirali semper (prout antecessores fecisse reperimus) vovere recusavimus facta relatione processus et causae, et si aliquando evincere non potui, sed coactus votum meum patefeci».⁵⁸

Són molts els juristes que donen llum al càrrec d'advocat de Barcelona durant l'Edat Moderna, i en reben. Per centrar-nos en alguns noms coneguts, assenyalem que Joan Pere Fontanella no és pròpiament insaculat a la bossa d'advocat fins al novembre de 1641, a la darrereria del seu mandat com a conseller en cap:⁵⁹ per poder seguir ajudant la causa secessionista des de noves plataformes? És curiós que entri tan tard, atès el seu prestigi, el fet d'haver prestat grans serveis al Municipi com a consultor⁶⁰ i, sobretot, que el seu gendre i col·laborador professional Francesc Pere Rubí havia estat insaculat molt abans que ell, l'any 1626; el seu nom havia estat retirat el 1639 per defunció.⁶¹ El jurista d'origen castelloní Miquel Cellers és insaculat el novembre de 1641, com Joan Pere Fontanella, en una microfornada d'insaculacions polítiques per cobrir les vacants deixades per tres desafectes a la causa

57. *Rúbriques de Bruniquer...*, vol. V, pàg. 285-292.

58. XAMMAR, *De officio iudicis, et advocati...*, part 1, qüestió 23, n. 22-24.

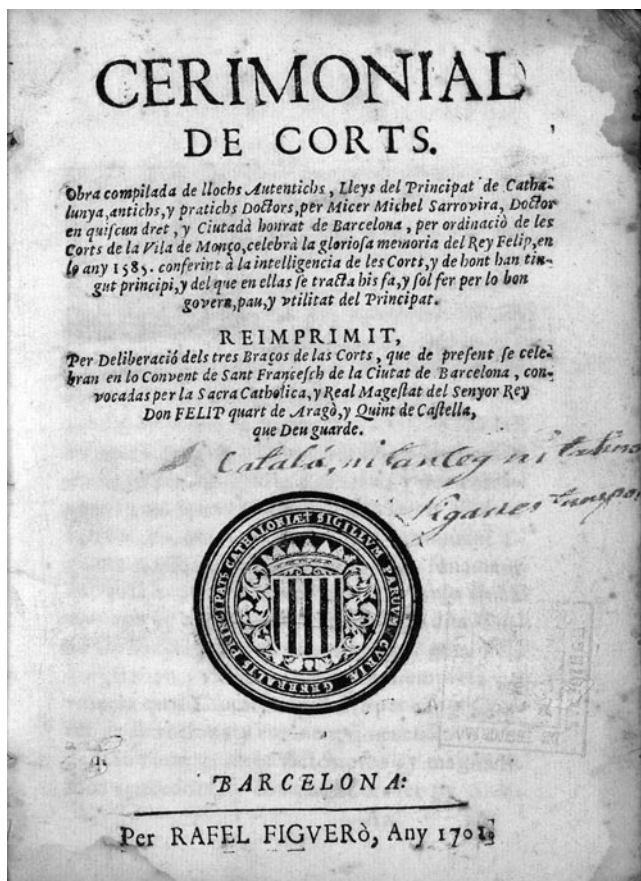
59. NÚRIA FLORENSA, «La insaculació pactada. Barcelona 1640», *Pedralbes*, 13-1 (1993), pàg. 447-455; i també la comunicació al present congrés: «L'augment del Consell de Cent: els homes que van esperar la revolució de 1640».

60. CAPDEFERRO, *Ciència i experiència...*, capítol 8, esp. pàg. 260.

61. CAPDEFERRO, *Ciència i experiència...*, pàg. 325.

profrancesa. Aviat és extret a sort per fer d'advocat, i se'l treu de la bossa l'any 1651 per no haver acudit a la defensa de la Barcelona assetjada (la seva edat avançada i les poagres i quiragres no se li admeten com a excusa).⁶² També és desinsaculat l'any 1651 Joan Pau Xetmar, que ens consta com a advocat ordinari a la segona meitat de la dècada de 1620, i deixa el càrrec perquè la Monarquia el promou a assessor de Batllia General, la qual cosa suposa assolir la condició de conseller reial. Es mostra molt partidari de la causa francesa a principi de la dècada de 1640, però abandona el vaixell i torna a apostar per la Monarquia Hispànica, la qual cosa li permet de recuperar una centralitat institucional després de 1652. Podríem continuar amb noms d'advocats durables de la Ciutat de Barcelona –Jaume Dalmau, Jeroni Fivaller, Gabriel Antoni Mostarós–, però ens sembla més urgent abocar llum als germans Sarrovira, de la segona meitat del segle xvi.

Miquel Sarrovira, com el seu germà Antoni, ha estat injustament desatès per la historiografia catalana. Hi poden haver contribuït diversos factors, entre els quals aquests tres: que s'hagi dedicat amb gran intensitat al municipi de Barcelona, que veu truncats els seus extraordinaris vigor i autonomia política

62. AHCB, 1C-XX, 124, processos 19 i 27.

amb els Decrets de Nova Planta de 1715-1716, i per tant, perd el rastre dels seus servidors històrics; que publiqui una sola obra, el *Cerimonial de Corts*, un opuscle relativament conjuntural i elaborat amb precipitació que recull pràctiques parlamentàries catalanes i que s'edita els anys 1599 i 1701 en ocasió de convocatòries de Corts-; i la dissort i desunió de part de la seva descendència.⁶³

Antoni i Miquel són fills del també jurista misser Ramon Sarrovira, d'un llinatge secularment oligàrquic de Barcelona, i de la seva muller Jerònima Pla. Miquel presumiblement neix l'any 1514 o poc abans. Antoni versemblantment és de major edat. Sabem que Antoni es doctora a Barcelona després d'estudiar a l'Estudi General de Lleida i a la Universitat de Tolosa, i és possible que Miquel segueixi un camí acadèmic similar. Aviat ambdós s'erigeixen en juristes cabdals per a la Ciutat de Barcelona durant la segona meitat del segle XVI, i Miquel fins a l'inici del XVII. També hi assumeixen càrrecs polítics i representatius de primer ordre.

En l'àmbit jurídic, deixant de banda col·laboracions inicials esparses, Miquel és extret a sort de rodolí com un dels dos advocats extraordinaris de Barcelona el 10 de setembre de 1560, quan encara existeix aquesta figura. Jura el càrrec l'endemà mateix. Ocupa el lloc que Benet Ferran ha deixat vacant en passar a una de les dues places d'advocat ordinari del Municipi.⁶⁴ El 22 de novembre de 1569 al Trentenari es manifesta la preocupació per tenir dos germans a l'equip jurídic municipal, Antoni Sarrovira com a advocat ordinari i Miquel com a advocat extraordinari; duen diversos anys així. La possibilitat d'elegir un advocat extraordinari addicional, que permetria esquivar eventuais disfuncions i il·legalitats, és descartada per un motiu o pretext econòmic: en un context inflacionari que preocupa els consellers es volen evitar nous salaris.⁶⁵

El 20 de setembre de 1572 mor Benet Ferran, advocat ordinari de la Ciutat, i poc després ocupa la seva plaça Miquel Sarrovira, que al seu torn deixa la vacant d'advocat extraordinari per a Miquel de Tamarit.⁶⁶ El 24 d'octubre de l'any 1579 –per què no abans?–, al Trentenari es posa novament sobre la taula el problema potencial de tenir dos germans com a advocats ordinaris, a efectes tècnics, és a dir, risc de recusacions per part dels pledejants, que legítimament podrien no voler ser jutjats en segona instància pel germà de qui els condemnà en primera: «Los inconvenients que ocorren per ser dos germans advocats per lo que fàcilment havent declarat lo clavari mostassaf y administrador de les plasses ab concell de lo hu y recurrent lo condemnat als magnífichs concellers havent de declarar en aquell ab concell de l'altre germà porie dar ocasió als pledeiants de dar algunes quexes y també per lo que en ningun tribunal se permet que dos germans y tinguen judicatura». En l'acta d'aquest consell ordinari s'evita donar cap mostra de desconfiança a Miquel i Antoni: «No obstant que los dos fins assí hagen molt bé y ab molta legalitat servit llurs càrrechs y officis». El Trentenari decideix remetre la decisió al Consell de Cent, el qual quatre dies després resol deixar les coses com estan: «Lo dit Concell, atès que los dits dos germans Çarrovires han ab molta legalitat servit a la

63. Josep CAPDEFERRO, «Els testaments del jurista i polític Miquel Sarrovira (c.1514-1604) i d'Altilia Cordelles (†1602)», *Revista de Dret Històric Català*, en premsa; article elaborat amb documentació inèdita. Estem preparant un altre article sobre l'estratègia de Sarrovira per col·locar molt bé els seus fills.

64. AHCB, 1B-II, 69, f. 63v-64v.

65. AHCB, 1B-II, 78, f. 88v.

66. *Manual de Novells Ardits*, vol. V, pàg. 138; AHCB, 1B-II, 81, f. 134v.

present ciutat y d'ells no se ha entès cosa feha [i. e. lletja], que perço no sie feta ab ells ni innovada cosa alguna, sinó que stigan com stan». ⁶⁷

El duet arriba fins a 1587, quan mor Antoni. Així, durant més de vint anys dos germans han dut les regnes jurídiques del Municipi barceloní. I també han ocupat posicions polítiques de primer nivell. Antoni Sarrovira és extret conseller segon el dia de Sant Andreu de 1560 i conseller en cap en dues ocasions les mateixes diades dels anys 1569 i 1586. Per la seva banda, Miquel Sarrovira és extret conseller segon el 1563 i conseller en cap el 1572, poc temps després d'haver ascendit a advocat ordinari. ⁶⁸ Per no parlar dels anys que un o altre són consellers del Consell de Cent o de la posició preeminent i representativa que Miquel ocupa en almenys tres reunions de Corts catalanes, sempre en relació amb el Braç Reial i concretament amb la Ciutat de Barcelona. En una ocasió, l'any 1564, com a membre de la comissió de seguiment de les Corts des de la pròpia ciutat. En dues altres, el 1585 i el 1599, directament com a síndic o representant de Barcelona; la de 1585 amb forta polèmica durant el seu mandat i després de deixar-lo.

Sense desmerèixer llurs actuacions com a advocat, conseller o síndic, podem dir que l'episodi repetit de 1569 i 1579 projecta una ombra de reserva sobre els Sarrovira, i la fixació de Miquel per emparentar els seus descendents amb nissagues remarcables de l'entorn municipal permeten d'imputar-li tendències clientelars clares, comunes i normalitzades a l'època, però ominoses als ulls actuals.

Sistematització normativa, reculls jurisprudencials i documentals: baluards per conservar parcel·les de jurisdicció

El notari públic Esteve Gilabert Bruniquer (1561-1641) serveix el municipi de Barcelona durablement en els oficis –segons la seva pròpia llista– d'ajudant d'escrivà major, escrivà racional que porta els dietaris en una llarga vacant d'escrivà major (i després en diferents temps com a subrogat) i, finalment, a partir del 25 d'abril de 1608, com a síndic, amb un parèntesi de fort conflicte amb la Ciutat entre 1636 i 1638. ⁶⁹ Impulsa una campanya d'ampli abast i de dimensió eminentment jurídica en diversos fronts documentals, dels quals volem destacar-ne cinc: la *Rubrica privilegiorum civitatis Barcinone*, al pòrtic de la qual hi ha la cèlebre *Apologia*; la rúbrica d'ordinacions i deliberacions de la ciutat, coneguda com a *Rúbriques o Ceremonial dels magnífichs consellers y regiment de la ciutat de Barcelona*; la *Relació sumària de la antiga fundació y cristianisme de la ciutat de Barcelona y de l'antich magistrat y govern dels magnífichs consellers*, de 1630; ⁷⁰ els llibres de causes i recursos de la ciutat; i quatre reculls titulats *Sententiarum*, de jurisprudència d'interès municipal.

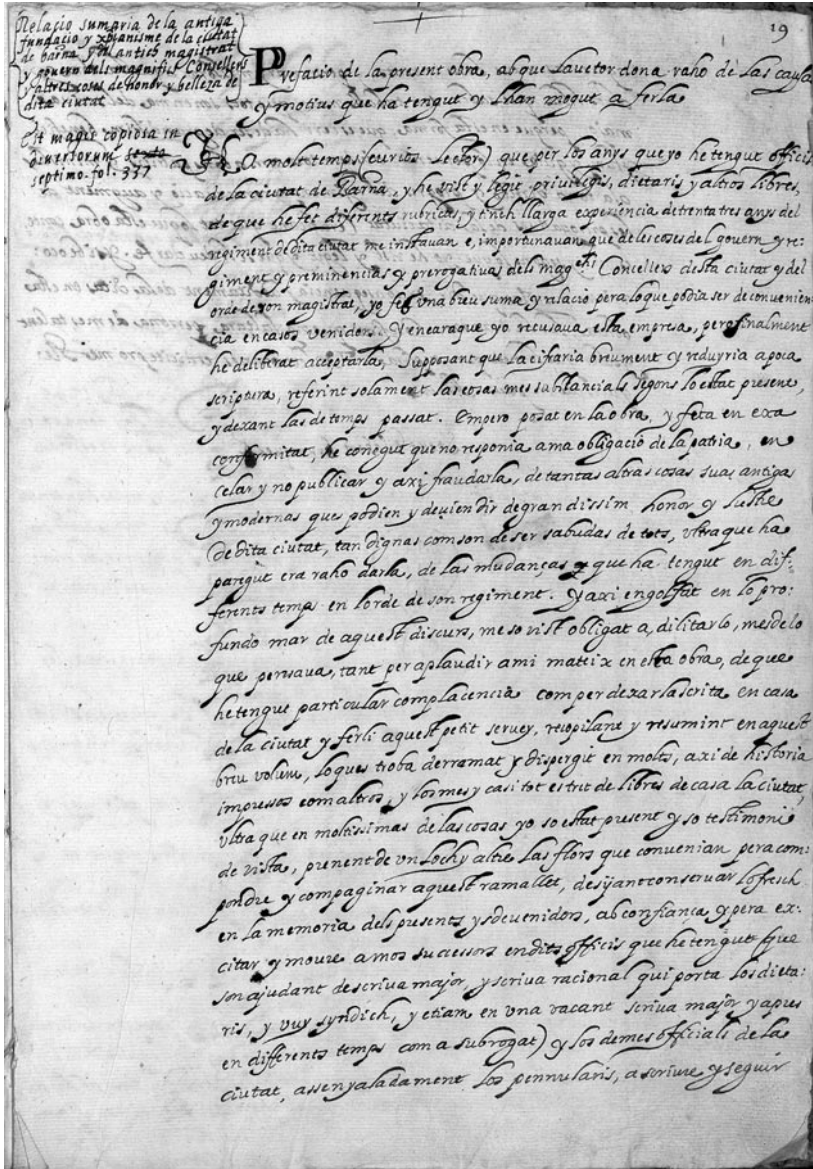
67. AHCB, 1B-II, 88, f. 121v i 124v.

68. AHCB, ms. B-44, f. 41, 42r i 43r.

69. BRUNIKER, *Relació sumària...* (AHCB, 1B-XV, 7, f. 338r). Notes preliminars a *Rúbriques de Bruniquer*, vol. I.

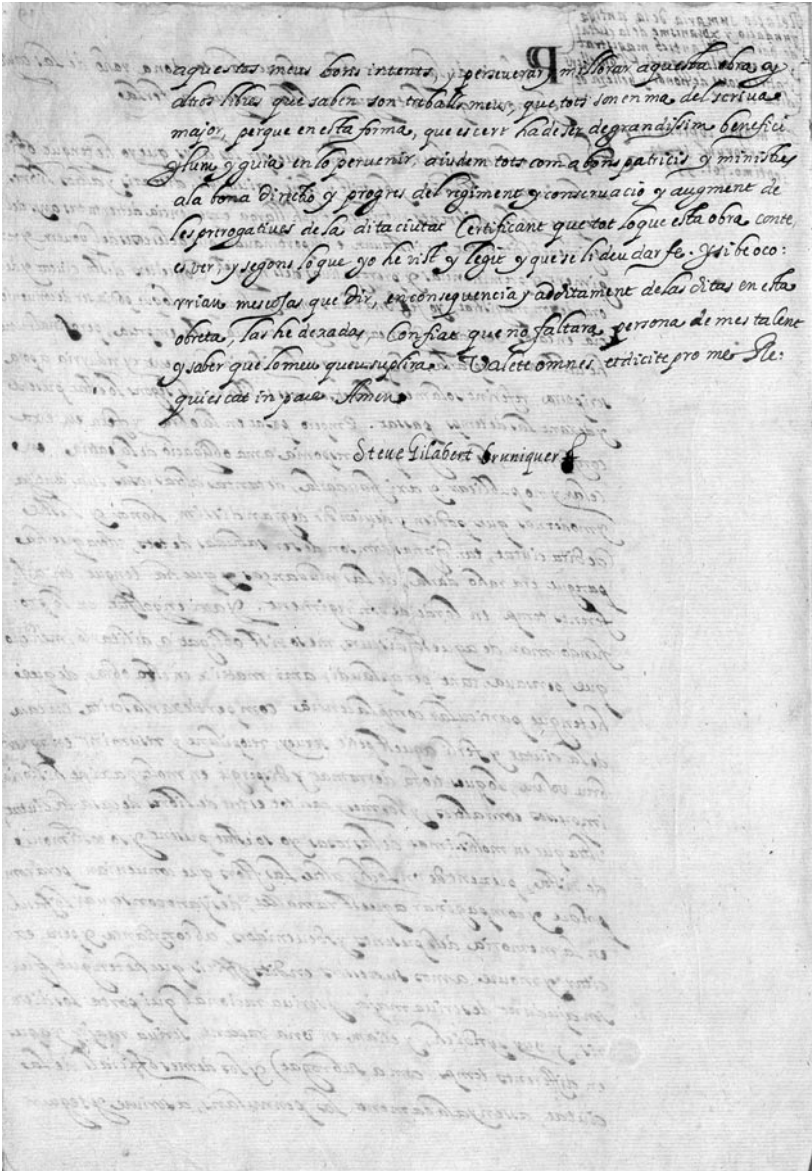
70. Ens resulta molt útil AHCB, 1B-XV, 5, f. 19r-44r, malgrat l'advertiment de Bruniquer «est magis copiosa in diversorum septimo f. 337» (1B-XV, 7, f. 4-5 i 337-377) perquè és una versió preparatòria, on el síndic va anotant de manera espontània coses en fragmentets i bitllets enganxats aquí i allà, als marges de les pàgines.

No són pas tasques de creació original ni idea estrictament seva; alguns tenen antecedents en iniciatives personals o ordenances dels consellers. Per exemple, el 31 d'agost de 1476 els consellers havien promogut una digestió dels privilegis reials concedits a la Ciutat, o el 24 de gener de 1575 havien ordenat que els

Prefaci de la primera versió manuscrita de la Relació sumària d'Esteve Gilabert Bruniquer, 1630. AHCB, 1B-XV, Diversorum, 5.

síndics municipals portessin un llibre de causes o litigis de la ciutat i que cada dijous els en fessin una relació.⁷¹ No cal dir que hi ha obres i reculls similars en altres institucions catalanes poderoses.⁷² De fet, les de Bruniquer enllacen amb un fenomen més ampli de construcció i difusió d'una corografia barcelonina,

71. Rúbriques de Bruniquer, vol. V, pàg. 289.

72. Per exemple, el memorial de 1530 de l'escrivà major de la Diputació Antoni Lombart, transcrit per Isabel SÁNCHEZ DE MOVELLÁN, *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya/Institut d'Estudis Catalans, 2004, pàg. 477-522.

fruit alhora d'una operació d'imatge i d'una necessitat jurídica.⁷³ Aquest context no treu mèrit a Bruniquer, ans al contrari. Ell, amb més diligència que creativitat, dedica un munt d'energia a les seves obres coordinades i les posa al servei de la Ciutat i de l'equip jurídic municipal, amb l'objectiu inequívoc de contribuir «a la bona direcció y progrés del regiment y conservació y augment de les prerogatives de dita ciutat».⁷⁴ Els textos estan construïts des del “nosaltres” (de la Ciutat), en una mostra de gran identificació dels interessos de l'escrivà i/o els juristes amb el Municipi.⁷⁵

De fet, més que d'obres cal parlar d'una Obra, molt meritòria i configurada com un sistema, amb abundants remissions internes, tant entre diferents peces del conjunt com dins de cadascuna de les parts i de cadascun dels volums que les integren. Les dites peces es confegeixen en paral·lel –tot i que no simultàniament– i s'alimenten recíprocament. L'Obra, és clar, té vocació de continuïtat, de permanència. Vegi's l'anotació de la portada del primer recull de jurisprudència, per sota del títol *Sententiarum et provisionum [...] liber primus*: «Titulus istius libri nullo modo est mutandus quia in aliquibus clausuris sententiarum et provisionum que extrahuuntur a presenti libro fit mentio de titulo istius libri ut supra». El mateix Bruniquer hi fa remissions com a *Sententiarum*.

Avui ens interessem particularment pels llibres de causes i els reculls de jurisprudència. Palesen que l'equip jurídic de Barcelona i Bruniquer han llegit perfectament els signes dels nous temps: que a l'Europa del *ius commune* tardà, en l'època anomenada dels grans tribunals, on la jurisprudència circula amb relativament poques fronteres, la litigiositat s'ha disparat i els precedents judicials –les fonts de l'època diuen “exemplars”– han adquirit una força i un prestigi enormes, donant peu a una cultura jurídica prou dinàmica, emparentada amb la dels sistemes de *Common law* actuals: casuística i pluralista, sobre una sòlida base normativa.⁷⁶ En aquest marc, els llibres de causes i recursos confeigits per Bruniquer responen a una lògica de gestió documental per tenir censats tots els plets i el seu estat –eventualment també el que calgui pagar-ne o cobrar-ne–; altrament, els reculls de sentències responen a una lògica de digestió, de selecció, d'ordenació, seguint el criteri de rellevància i utilitat de la Ciutat. Malauradament, només ens han arribat dos plec d'índex o repertori de les sentències, el dels volums primer i quart. Cal presumir que els volums segon i tercer en tenien, o n'haurien acabat tenint.⁷⁷

73. Xavier TORRES, «La durabilitat d'una capital política: Barcelona, 1479-1714», *Barcelona Quaderns d'Història*, 18 (2012), pàg. 165-182.

74. BRUNICQUER, *Relació sumària...* (AHCb, 1B-XV, 7, f. 339r).

75. A tall d'exemple, AHCb, 1C-XIX, 3, f. 189r: «A 23 de maig los adversants articularen y tot sobre los pretesos attentats y al primer de juny nosaltres articularem iustificanc nostras ordinacions novas ab muitas antigas...».

76. Rere l'imperi de la llei i dels codis del liberalisme contemporani, la nostra societat ha desapareix i desentès la proximitat de models jurídics continentals històrics com el català amb el sistema anglosaxó.

77. AHCb, 1B-XXIV, 1, 2, 3 i 4. Pel que fa al volum primer, té escrit fins al f. 202r. A la recta final (f. 177r-191v) hi localitzem la «rúbrica del present libre de sentèncias». El segon volum té el final mutilat, arriba fins al f. 219, i no hi ha cap tipus d'índex. El volum tercer acaba degudament al foli 198r i tampoc té índex o repertori. El volum quart a l'inici té un «Sumari de les coses que conté lo present libre quart de sentèncias» escrit pel propi Bruniquer; al f. 28v hi ha la darrera anotació manuscrita de Bruniquer, respecte a una provisió de 1639, i des d'aleshores fins al f. 49r, el darrer escrit, s'incorporen dades d'anys molt solts fins a principi del segle XVIII, la qual cosa palesa que la col·lecció jurisprudencial no ha tingut un continuador ferm. Advertim que la sèrie 1B-XXIV té un cinquè element titulat «regestrum sententiarum et provisionum verbalium in causis vertentibus coram magnific. consiliariis incipit XVI junij MDLXX», que no forma part de la selecció de sentències impulsada per Bruniquer que estem analitzant.

La component d'ordenació de vegades es produeix en una dimensió ben física: «[Tal sentència] és molt favorable a la ciutat, és treta del procés autèntich que és en lo armari gran de la scrivania maior». ⁷⁸ Una ordenació física –cal dir-ho– on a vegades hi ha un pessic d'atzar i es colloquen coses per no extraviar-les definitivament: «Treta dita sentència de la original. Nota trobada en paper volant en la scrivania maior de casa la ciutat». ⁷⁹ En temps de Bruniquer l'arxiu municipal barceloní no deuria ser precisament modèlic en quant a ordre. Sabem que no s'hi cap de paperassa gràcies a un procés de 1627 contra el calceter i verguer Pere Ollar, que amagadament s'ha emportat molts llibres i escriptures suposadament de gran importància i interès per vendre'ls a adroguers i altres perquè els desfessin, esquincessin i en fessin coets i d'altres usos indignes. ⁸⁰

Pel que fa als llibres de causes: finalment, s'executa amb solvència el mandat dels consellers de l'any 1575, cosa molt necessària per mantenir controlats els polièdrics plets del municipi davant molts fronts jurisdiccionals. Aquests llibres de causes reflecteixen la consolidació d'uns advocats i un síndic que tenen dedicació exclusiva envers la Ciutat des de final del segle XVI i un sou en correspondència, que pot ser objecte de complements. ⁸¹ Se'n conserven dos de forma gairebé íntegra. ⁸² En destaquem els següents elements: a) Retroactivitat; tot i l'impuls que hi dóna Esteve Gilabert Bruniquer, recullen causes de temps passats; b) tenen un necessari repertori o índex alfabètic inicial; c) resumeixen amb encert l'inici, el *quid* i l'*iter* de les causes, complementats sovint –ocasionalment de manera desproporcionada– amb transcripcions d'articulats o altres documents processals; d) aquests llibres de causes poden haver tingut, de manera directa o complementària, una utilitat comptable; ⁸³ e) la intrahistòria serpentina d'alguns plets es va explicant en diversos folis no consecutius, la qual cosa ocasiona abundants remissions internes; f) s'alternen de manera casuística –mai millor dit– causes davant la jurisdicció municipal, la Reial Audiència, la Batllia General, la Cort del Veguer, el Tribunal de la Diputació, etc.; g) s'anoten una amplíssima varietat de temes, de proveïment o gremials, persones ofegades en alguna extracció a sort, qüestions de protocol, represàlies i franqueses respectades (o no), etc.; h) però no s'acaben anotant totes les causes, ni de bon tros, només algunes que es consideren significatives o exemplificatives, la qual cosa en certa manera desnaturalitza els volums; i) entre algunes causes en curs, que van generant contínuament actuacions, n'apareixen d'altres que semblen suspeses –tot i que puguin ser d'utilitat en un futur– i anotades pel síndic en un procés d'ordenació de l'arxiu. ⁸⁴

78. AHCB, 1B-XXIV, 1, f. 107r.

79. AHCB, 1B-XXIV, 3, f. 98v. Es refereix a una sentència de 1440 dels consellers de Barcelona sobre pretensions de jurisdicció a la quadra de Pallejà, dins dels termes del castell de Cervelló.

80. AHCB, 1C-XX, 72, n. 30.

81. El municipi pagava als oficials estrenes i complements amb motiu de feines extraordinàries, com ho feia la Diputació (CAPDEFERRO, *Ciència i experiència...*, pàg. 176).

82. AHCB, 1C-XIX, 3 i 4. Tenen dos-cents cinc i gairebé dos-cents vint folis respectivament.

83. A l'inici d'AHCB, 1C-XIX, 3, pàg. 1v-6v, consten els pagaments fets a compte dels plets entre la mesada de setembre de 1609 i la de novembre de 1611, cada vegada anotats amb més prolixitat. Dels d'abans no se'n diu res perquè l'escrivà ja n'ha estat satisfet.

84. AHCB, 1C-XIX, 3, f. 61v: «Causa de contentió sobre los indivisibles entre los ecclesiàstics y la ciutat. Aquest procés trobaran en lo armari gran del taulell de la scrivania maior, és de quart ab cubertas, baga y botó». La darre-ra actuació que hi consta és una sentència de contenció de jurisdiccions dictada pel canceller el 7-X-1560.

Pel que fa als reculls de sentències: en quant a contingut, és possible que Bruniquer concebés els quatre reculls que ens han pervingut com a volums especialitzats temàticament. Segons la portada, el primer aplegaria sentències i provisions en causes de la Ciutat de Barcelona davant la Reial Audiència i altres corts,⁸⁵ del segon no gosem afirmar-ne res perquè té esquinçada la portada i un contingut miscel·lani, el tercer reuniria sentències on el síndic de la Ciutat fos la part actora, no pas l'acusada,⁸⁶ i el quart, tot i no tenir títol, a tenor de les primeres anotacions, es podria haver reservat a sentències sobre drets, termes i oficials de Barcelona.

La mà de Bruniquer és molt reconeixible arreu, però amb el pas dels anys es limita a crear les rúbriques o registos –l'exercici intel·lectualment més valuós i complex–, tot deixant que escrivans subordinats transcriguin els documents. Força registos introdueixen i contextualitzen les resolucions i de vegades n'indiquen la utilitat potencial. N'hi ha d'impagables de tan complets que són; pràcticament no caldria afegir-hi la sentència que presenten:

Suplicació evocatòria de la causa de taverners sobre afforament de vins del mostaçaf, recurrent de la declaració dels consellers a la Real Audiència *a denegatione iustitiae* perquè dits consellers no'ls volgueren admetre lo recors al Trentanari (demanant dita causa fos evocada) *pretextu manifeste oppressionis et denegationis iustititiae [sic] e cum qualitate quia in confraria sunt pauperes et miserabiles personae quia agitur de notabilis et magno damno tavernariorum*, y cèdula del síndic de la ciutat oposant la exceptió, y provisió de la Règia Audiència declarant tenir loc la exceptió y remetent la causa als consellers.⁸⁷

Als *Sententiarum* sovint s'ofereixen notes sobre l'*iter* processal de tal o qual causa, o s'indica com va començar o com acabà. S'hi apleguen resolucions de diverses jurisdiccions, de vegades la municipal, en ocasions la Batllia General o algunes resolucions de contencions de jurisdicció davant del canceller de Catalunya. Tanmateix, la majoria de provisions són de la Reial Audiència. També hi ha sentències de greuges en Corts i altres judicis propis de Corts.⁸⁸ Alguns continguts toquen directament Barcelona, altres de manera mediata –com a cap del Braç Reial en Corts– o com a simple exemple comparatiu per guiar casos similars que potser es considera que s'han resolt de manera modèlica en altres ciutats de Catalunya: vegeu un bloc de provisions des de mitjan segle XVI fins a la dècada de 1620 relatives a conflictes de jurisdicció entre la ciutat de Girona i el monestir de Sant Daniel o el capítol de la Catedral sobre excessos en la venda de pa a eclesiàstics, en frau de les impositions municipals.⁸⁹ El que importa al col·lector és tenir reunits exemplars del passat per encarrilar l'autogovern municipal del

85. AHCB, 1B-XXIV, 1: *Sententiarum et provisionum in causis civitatis barcinone vertentibus tam in Regia Audiencia quam in alijs curi[s] extractis ex eisdem originalibus processibus seu ab earum copijs seu translatis liber primus.*

86. AHCB, 1B-XXIV, 3: *Sententiarum tertius relectarium et fideliter a suis originalibus seu translatis abstractis et scriptis in scribania maiori domus honor. consilij civitatis Barne. instante syndico dictae civitatis.*

87. AHCB, 1B-XXIV, 1, f. 162r. Les paraules entre parèntesis són afegides al marge esquerre.

88. AHCB, 1B-XXIV, 3, f. 89v-90r, per exemple, sobre qüestions cerimonials entre els oficials reials i els membres dels estaments a les sessions de Corts de Tortosa de 1420.

89. AHCB, 1B-XXIV, 3, f. 162v-167v. Sobre la darrera que es transcriu, de 19-III-1624, i el seu context, vegeu CAPDEFERRO, Joan Pere Fontanella (1575-1649), un advocat de luxe..., capítol IV, 5.

futur;⁹⁰ incloent provisions contràries als interessos municipals, per no tornar a ensopegar amb la mateixa pedra:

Havent los consellers ab poder del Consell de Cent arrendat a Joan Coll la facultat de pastar pa de fleca en Barcelona *privative ad flaquerios* perço ells mogueren causa en la Real Audiència contra la ciutat y la ciutat los revocà la confraria y finalment ab sentència real la ciutat fou condemnada *ut sequitur*. Posa's assí perquè és iust se'n tinga memòria per al esdevenidor a fi que en tals ocasions se procehesca com convé.⁹¹

Entre les inevitables debilitats de l'obra de Bruniquer –l'Obra en conjunt i els llibres de causes i reculls de sentències en concret– retenim les següents.

Primerament, feblesa de la continuïtat, per raons alienes a la voluntat de l'impulsor. Les *Rúbriques*, de la mà de Joan Guiu i Jeroni Brotons, van més enllà de la vida de l'autor. I a partir de la *Relació sumària* de Bruniquer, i també de la seva *Apologia* o les seves *Sententiarum*, Joan Pau Xetmar construeix la *Civilis doctrina...*, que s'edita el 1644 amb una empena de sistematització temàtica remarcable i es reedita el 1668 amb esmenes i addicions.⁹²

Segonament, debilitats comunes a l'època de sistemàtica i metodologia, tant pel que fa a l'ordre de les matèries com al lloc on ofereix cada tipus de dades. A les *Rúbriques* hi consten entrades d'algunes sentències sobre diferents temes, sense completesa i amb salts temporals inexplicables. A *Sententiarum* és indesxifrable l'ordre –n'hi ha?– dels assentaments de jurisprudència. No hi sabem identificar ni una lògica temàtica ni una de temporal. En cas que Bruniquer hagués ideat una especialització temàtica de cada volum, la praxi i la intervenció de mans addicionals s'encarregarien de desbordar-la.

En tercer lloc, parquedat o parcialitat de força anotacions. Per centrar-nos en aspectes tocats amunt, *Rúbriques*, vol. 5, pàg. 223: «A 5 de setembre 1608 examen y magisteri de Pau Lança apothecari»; o *ibidem*, pàg. 224-225, on explica les ordinacions d'abril de 1618 dirigides als corredors orella i només una part de l'enenou subsegüent, ocultant sobretot la revocació de les pròpies ordinacions.

En quart i darrer lloc, plantejament en part il·lusori de la realitat jurisdiccional de la ciutat. Al volum primer de *Sententiarum* s'hi anoten un munt de restitucions de la Reial Audiència als consellers de causes de confraries i al clavari de causes de deutors d'imposicions o de la Taula, la qual cosa pot fer pensar que tals restitucions eren una tònica general o una constant, quelcom gens demostrable.⁹³

90. Manllevem una frase del proemi de la *Relació sumària...*, que pretén ser «llum y guia per a deliberar-se més acertadament ab exemplars de temps passats en los venidors» (AHCB, 1B-XV, 7, f. 338v).

91. AHCB, 1B-XXIV, 3, f. 109r-110.

92. Ferran ARMENGOL, «La memòria del Consell de Cent i la reivindicació moderna de l'autogovern de Barcelona», *Barcelona Quaderns d'Història*, 20 (2014), pàg. 105-152, esp. pàg. 109-112. Segons Armengol, l'objectiu de *Civilis doctrina* és «introduir una argumentació historicista per donar una legitimitat jurídica al reconeixement de la singularitat o preeminència de Barcelona per part de la monarquia francesa» (pàg. 111). Xetmar hi cita repetidament els llibres *Sententiarum* iniciats per Bruniquer i custodiats «in domo civitatis Barcinonae», per exemple als capítols 13.16 o 13.20.

93. AHCB, 1B-XXIV, 1, f. 21, 22, 54-164, 57-162, 64, 111, pel que fa a candelers de cera, cirurgians, taverners, batifillers...; i f. 23, 28, 38, 63 o 141, respecte a Francesc Setantí, Antoni Palau, Esteve Bonell, Gaspar Costa, Jaume Moragues, etc.

Conclusions

Albert Garcia Espuche ha demostrat a bastament la capitalitat econòmica d'una Barcelona exitosa a la Catalunya moderna; Xavier Torres, la durabilitat d'una capital política, una capitalitat sense capital o capitalitat informal –en paraules de James Amelang–, una ciutat amb crèdit;⁹⁴ nosaltres, detectem una capitalitat limitada i amenaçada en termes jurisdiccionals.

En algunes matèries que hem estudiat aquí –vigilància de muralles i armament de la ciutat– o en altres ocasions –epidèmies o reclusions i gestió a la Casa de les Egipcíaques–,⁹⁵ es manté vigorós l'àmbit jurisdiccional privatiu del Municipi. En canvi, en temes tan vinculats amb l'autogovern municipal com la contractació o proveïment de serveis bàsics, les ocasions que els consellers creuen legítim immiscir-se en la provisió i l'examen de places de cirurgia o d'altres oficis i, sobretot i de forma més ampla, la preada tutela de col·legis i confraries professionals, hi ha causes que de manera abusiva i sense filtratges efectius són evocades a la Reial Audiència, on unes vegades romanen (sobretot si l'objecte litigiós és considerable) i unes altres tornen a la justícia dels consellers.

Es detecta un cert pragmatisme per part dels equips jurídics de Barcelona al llarg del segle XVII respecte a aquest eixamplament jurisdiccional forçat de la Reial Audiència de Catalunya, que té un cost econòmic per a la Ciutat i es percep com a poc evitable: és buscat per alguns litigants, no només pel poder reial. El Municipi oposa sovint, més ritualment que amb convicció, excepcions d'inevocabilitat, i s'ha de conformar que se'n doni compte a la provisió dels mèrits principals de la causa; és a dir, a la sentència, un cop ja serà massa tard.

Així, competències i espais jurisdiccionals que al llarg dels segles havien arribat a mans municipals a través de privilegis, ordinacions o costum –per tant, de vegades omplint espais vacants o desatesos–, s'enfilen cap a la magistratura règia per art de tendències centrípetes, de constitucions que no impedeixen suficientment l'evocació de causes i d'interessos d'alguns operadors jurídics i litigants.

A fe que a la justícia municipal li detectem virtuts (també té mancances, és clar). És accessible i propera a tots els ciutadans, ofereix alhora agilitat i garanties. Li coneixem uns judicis conciliadors amb potencial pacificador, adaptats a les necessitats socials.

L'experiència històrica de Barcelona sembla millorable en quant a dimensió i sistema d'elecció del seu equip jurídic, sens dubte escàs. I la durable tasca dels germans Sarrovira, amb evident risc d'interacció entre dret, política i interessos familiars i clientelars, no convida a l'optimisme. En canvi, pel que fa al síndic, és digna d'aplaudiment la iniciativa d'Esteve Gilabert Bruniquer a partir de 1608 per dotar la ciutat d'instruments moderns de memòria i d'anàlisi documental i jurídica –alguns d'ells vinculats als tribunals i a les sentències–, per bé que no assoleixin unes quotes de sistematització elevades. Bruniquer malda per consolidar o envigorir l'espai jurisdiccional de la Ciutat. Potencialment, els seus aplecs

94. TORRES, «La durabilitat...», pàg. 170.

95. CAPDEFERRO, «Una justícia ciutadana novadora...»; i Josep CAPDEFERRO i Jaume RIBALTA, *Banyuts catalans: l'adulteri i la Casa de les Egipcíaques a la Barcelona moderna*, Barcelona, UPF, 2014, respectivament.

de *Sententiarum* haurien pogut esdevenir complements de caràcter jurisprudencial per als llibres verds i llibres vermells, una culminació del bagatge de privilegis locals. A la pràctica, tanmateix, no passa de ser un instrument de gestió informativa, a l'abast únicament dels tècnics.

Ni en el passat ni en el present, no és la mida ni la proximitat *per se* de les institucions el que n'hauria de determinar l'adequació, l'eficàcia i la rectitud, perquè corrupteles o xarxes clientelars poden proliferar arreu, en municipis, Diputació, Monarquia... La clau són els mecanismes de fiscalització, no només per la seva capacitat repressiva, sinó també inhibidora, que, quants més participants i espectadors tingui –jutjant o com a opinió pública–, millor pot anar. En aquest sentit, és mig esperançador el balanç de la Visita del Municipi⁹⁶ i podem sospirar pels efectes que hauria pogut desplegar l'horitzó del Tribunal de Contrafaccions, en cas que hagués donat cobertura a totes les institucions del país, ampliant el seu àmbit jurisdiccional inicial, com ja s'havia debatut el 1706-1706.⁹⁷ No és il·lusori pensar que, en cas de tenir continuïtat, el Tribunal hagués pogut acabar substanciant causes que versessin sobre interpretació i observança de privilegis, en detriment de la Reial Audiència. Tal supòsit hauria estat un baló d'oxigen per a la constitució poliàrquica de Catalunya, les seves ciutats i viles i, particularment, l'antany poderosa jurisdicció municipal de Barcelona.

96. Remetem a la comunicació de Ricard Torra en aquest mateix congrés: «Experiències fiscalitzadores al Consell de Cent i a la Diputació del General. Una visió comparada».

97. CAPDEFERRO i SERRA, *El Tribunal de Contrafaccions...*, pàg. 110-115.

